

k vám domů pocestuje jako nikdo
kdy necestoval.

MARDONIUS

Půjde po hlavě?

ARBASES

Bude mít kočár lehčí nežli vzduch,
já sám ho postavím. A ani nápad,
že by měl platit výkupné. A tebe
co posla před ním ponese tvůj kůň
z jednoho diamantu vybroušený,
který se bude hodit k zlatým kolům,
jak — ještě nevím.

LIGONES

Už jsem unesen!

(*stranou:*)

Proč u nás ostouzeli toho krále,
že není laskavý?

ARBASES

A tvoje dcera
bude mít zvláštní věc: prodáme říši
a za ni necháme udělat šperk,
který, když chce, bude moct nosit, nebo
ho ztratit — jak už se jí zlíbí.

(*Vystoupí Panthea a 1. pán.*)

Hled'te,

přectnostná královna! Nejpokornější
poddaný tu před vámi kleká.

PANTHEA

Proč

klekáte vy, když já vám dlužím úctu?

ARBASES

Splňte mi prosbu!

PANTHEA

Jakou? Pokud mohu,

splním ji.

ARBASES

Že se za mne vdáte, když
vám dokážu, že je to podle práva.

PANTHEA

Víc nic? Tohle vám splním ochotněji,
než dýchám tenhle vzduch!

ARBASES

Líbám vám ruku.

(*Vystoupí Bakurius a 2. pán.*)

BAKURIUS

Výsosti, Tigranes už jde, i když
se zdráhal spatřit princeznu.

ARBASES

Snad chceš

říct královnu?

(*Vystoupí Tigranes a Spakonie.*)

Tigrane, odpusť, nebo
mi šlápní na krk, máš-li chuť, rád si
to nechám líbit, když se pomstíš za vše,
čím jsem tě ranil.

TIGRANES

Odpouštím vám to.

A těší mě víc vaše kajícnost
než moje svoboda.

ARBASES

Jsi čestný muž,

kéž ti tvá trpělivost nese štěstí,
nedlužíš státu žádné výkupné.

Mám pro tebe tisíce šťastných zvěstí,
však netroufnu si o nich mluvit, dokud
nebesům díky za ně nevzdám. Nechceš
mi s tím jít pomoci? Prosím!

TIGRANES

Velmi rád.

ARBASES

Vezmi svou krásku s sebou. — Královno
nás všech a všeho dobrého, svou ruku
mi podejte. Vy, dobří lidé, pojd'te,
chci, aby se mnou každý zazpíval
oslavný chorál, že král není král.
(*Odejdou.*)

(Vystoupí Mardonius, Bessus, dva pánové a další.)

Vítejte! —
Mardonie, mám skvělou zprávu. Ustup,
ať všichni slyší. — Ukázalo se,
že nejsem král.

MARDONIUS
To že je skvělá zpráva?

ARBASES
Ta nejskvostnější ze všech.

MARDONIUS
Vskutku by
vám prospělo přistříhnout hřebínek.

ARBASES
Přiveďte někdo královnu!

MARDONIUS
Je tady!

ARBASES
Královnu, Mardonie! Panthea
je královna. Já jsem jen Arbases.
— Je v Gobriově domě. Jděte už!
(Odejde 1. pán.)

Co jsem tě neviděl, slyšel jsem věci,
o jakých se ti nezdá.

MARDONIUS
Zřejmě ano.

— Milorde, šlíí?

GOBRIUS
Věřte mi, že ne.

Říká jen čistou pravdu.

MARDONIUS
Podívejme!

ARBASES
Pročpak jste smekli, páni? Kvůli mně?
Věřte mi, páni, tohle nesmí být!
Už nemám vám co poroučet, však prosím,
při úctě, kterou jste mi prokazovali,
když jste mě měli za krále, vás prosím,
dejte si klobouk na hlavu!

MARDONIUS
Tak budiž.
Ale snad na tom nejste tak moc špatně,
abyste zůstal prostovlasý sám!

ARBASES
Musím, vy ne, ale já musím, neboť
je tu můj otec!

MARDONIUS
Kde?

ARBASES
No tady! Celý
ten příběh je tak zamotaný, že bys
v něm navždy zabloudil. — Můj
drahý otče,
promiňte všechna neuctivá slova,
jimiž jsem vás tak zbrkle častoval. —
Jsem Arbases, pouhý váš spoluobčan.
Královna Panthea není má sestra.

BESSUS
Spoluobčane Arbasi, jestli si vzpomínáte,
jednou jsem vám říkal, že není vaše sestra,
že se vám vůbec nepodobá.

ARBASES
Povídal jste to, kapitáne Bessi!

BESSUS
(stranou:)
Máme tu novou otázku pro mé přátele
zbrojnoše: jestli se mně nemá co zodpoví-
dat za ten vejprask, když už není král?
(Vystoupí Ligones.)

MARDONIUS
Vyslanec Arménie — Ligones, Výsosti.

ARBASES
Kde je? — Vím, co vás přivádí, milorde.

LIGONES
Chcem zpátky svého krále, a to hned!

ARBASES
Však jsem si myslel. Budete ho mít,
vašeho krále, tak jak nikdo nikde
kdy krále neměl. (2. pánovi.) Jdi
za Bakuriem,

ať Tigrana sem přiveďte. A taky
tu dámu, o které mi Panthea
— královna Panthea — vzkázala ráno,
že je to chrabrá Tigranova milá.

LIGONES
Spakonie!

ARBASES
Spakonie.

LIGONES
Má dcera!

ARBASES
Proč ne? Teď už je možné všechno. Král

se mi chtít omluvit, až zjistíte,
jak jste mě ranil? Ať mě oheň spálí,
byla-li jsem kdy nevěrná.

G O B R I U S

Tak dost už
těch výpadů, nebo vás nechám dál
při vašem zoufalství. Zkrotíte-li se,
můj dech bude jak vítr od západu,
jenž konejší a nepřináší bouře.

A R B A S E S

Otče můj zlatý, ven s tím! Lehnu si
a poslouchám, jako by anděl mluvil.
Řekněte, kdybych dýchal hlasitě,
protože chci být tichý jako noc.

G O B R I U S

Nuže, náš král byl starý. Královna
toužila po dědici, jenže manžel
zdál se být mimo hru, a nevěrná
zřejmě být nechtěla, i kdyby chtěla,
po pravdě vzato, tak ji hlídali,
že neměla nejmenší příležitost.
Přesto však lišácky si našla způsob:
předstírala, že otěhotněla,
a zemí rozlétla se o tom zpráva,
v kostelech lidé děkovali Bohu
za toto požehnání, modlili se
za královnino šťastné slehnutí.
Ona pak hrála, že jí břicho roste,
a zjistila, že s touhle nadějí
všichni teď vzhlížejí k ní s větší úctou,
že vzrostla její moc. Ač sama už
v potomka nevěřila, alespoň
chtěla, ať jiní věří, že ho má.

A R B A S E S

Jak? Slyším dobře? Ne, už budu zticha.
Prosím vás ale, rychle! K jádru věci!

G O B R I U S

Když naplnil se čas a měla slehnout,
tehdy se právě narodil syn mně,
jímž jste byl vy. Královna, slyšíc o tom,
mě přemluvila, ať jí dítě nechám.
Přísahala, a tím si zaručila
mou mlčenlivost, že budete králem.
Řečeno zkrátka: vás jsem odnes k ní
a doma naříkal, že můj syn zemřel.
Konal se pohřeb, ale do hrobu

jsem nechal uložit jen prázdnou rakev.
Tu noc královna předstírala bolest
a s pomocí dvou nejvěrnějších dam
celý svět dokázala přesvědčit,
že porodila. Vy jste vyrůstal
co králevic, a když vám bylo šest,
král zemřel a já se stal protektorem.
Však proti všemu očekávání
král královně zanechal dítě, krásnou
princeznu Pantheu. A matka si
mohla rvát vlasy — však že mně je rvala! —
v soukromí, ale na veřejnosti
se mluvit bála; každý by v tom moh
vytušit zradu, a spíš mít ji za blázna,
než uvěřit jí tohle. Proto se
tak snažila vás otrávit, a já
vás ochránit. Proto jsem ve vás chtěl
zanítit jiskru lásky k Panthee,
aby tak zčásti došla svého práva.

A R B A S E S

To už jste skončil? Je to vše? Když ne,
vydržím zticha, dokud moje vlasy
mi nepostříbí stáří.

G O B R I U S

Je to všechno.

A R B A S E S

A je to pravda? Madam, řekněte!

(Vstává.)

A R A N A

Ano, ví Bůh, že je to pravda.

A R B A S E S

Panthea tedy není moje sestra?

G O B R I U S

Není.

A R B A S E S

Však dosvědčíte to?

G O B R I U S

Kdo by si trouf
namítat něco proti vaší vůli?

A R B A S E S

Moje
vůle je vytáhnout to třeba mučením
ze všech, kdo o tom vědí. — Pojdte sem,
vy venku, každý bez rozdílu, pojdte
se podělit o moji radost.

z paměti vymazal, jak ty svou hanbu.

ARANA

Hanbu? Že ty se nemáš za co hanbit!
Proč držíš moji dceru ve vězení?
Tohle se dělá té, jíž říkáš sestro?

ARBASES

Přestaň mě urážet a odpověz!
Tohle ti jazyk rozváže, jseš-li (*Tasí meč.*)
tak povznesena nad to se mnou mluvit!

ARANA

Pomoz mi, drahý Gobrie!

ARBASES

Vinný se zdráhá pomoci vinnému,
i když se provinili spolu. Trest
je rozeštvete, až si jdou po krku.
Nečekej pomoc. Odpověz!

ARANA

A na co?

ARBASES

Na to, co jestli skutečně je pravda,
pak ty jsi stvůra, schopná bezostyšně
udělat něco, na co já se stydím
už jenom zeptat. Pověz mi, kdo jsem!
Čípak jsem syn, a všechny podrobnosti!
A rychle mluv, tak rychle, jak můj meč
by promluvil, kdybys teď mlčela.

ARANA

Jste jeho syn!

ARBASES

Přísáhej! Jeho syn?

Přísáhej, ženská proklatá!

ARANA

Při všem,

co je mi svaté — ano!

ARBASES

Pak jste oba
výlupek všeho zla. Už je mi jasná
příčina všech mých smolných neštěstí.
Jakou chceš úctu od dítěte, jehož
zrozením urazilas nebesa,
manžela, vlast? Jsi cizoložná rajda.
Už chápu, pročs mě chtěla otrávit.
Já připomínal ti tvou chlípnou vášeň,
na niž jsi chtěla zapomenout. Matko,
jež na svět přivedlas mě i mé hříchy,
co moh jsem zdědit po tobě než říši

bezbožných činů! Teď mi celá patří!
Hnij zaživa a všemi chorobami,
jimíž se chlípnost splácí, splat svůj přečin!

GOBRIUS

Nemáte důvod k urážkám.

ARBASES

To mám,
až příliš dobrý. — Vy jste párek zmijí!
Koukejte na to hádě, co z vás vzešlo!
Jsem nejčistokrevnější podvraták,
neboť se dosud vyznám v rodokmenu,
však zplozen jsem byl stejně nevázaně
a zvířecky jak každá bestie.

ARANA

Zbůhdarma spíláte a vztekáte se
pro liché dohady. Nechte nás mluvit.

ARBASES

Ne, nikdy! To já sám se umluvim,
až ztratím dech a umřu.

GOBRIUS

Nejste bastard.

ARBASES

Jakže?

ARANA

Ani můj syn.

ARBASES

Co ještě přijde?

Jaký div?

GOBRIUS

Trpělivost, a snad vás
budu moct utěšit.

ARBASES

Na kolenou
vás poslušně jak dítě vyslechnu,
můj otče, mluvte, utěšte mě, prosím!

GOBRIUS

Nejprve vězte, že váš domnělý
otec se oženil už dosti starý
a nikdo včetně jí už nedoufal,
že zplodí potomka.

ARBASES

Proto se měla
pelešit jinde, že král byl už vetchý?
To má být útěcha?

ARANA

Čím budete

ARBASES

Chápeš moc dobře, cos mi způsobil.
Jenom si vzpomeň, jaks mě očaroval
tím, co jsi mi psal do Arménie:
dopisy plné chvály na mou sestru,
v nichž vynášel jsi její krásu. Co
jsem já moh dělat? Co ta krása pro mne
znamenala? Psal jsi, jak mě má ráda,
pamatuješ? Až jsem se zamiloval
dřív, nežli jsem ji viděl.

GOBRIUS

To je pravda.

ARBASES

Vážně? A když jsem se pak vrátil,
vzpomeň,
jak jsi v tom pokračoval, až jsi vzbudil
ve mně tak zvrácenou a divnou touhu,
na niž je stydno myslet.

GOBRIUS

Přiznávám,

že je to moje vina.

ARBASES

Je? Co víc —

ty jsi to chtěl!

GOBRIUS

Výsosti, nerad lžu,
při lásce boží a své cti, nuž ano.
Byl to můj úmysl.

ARBASES

Sám vyřkls ortel.

Jiného obvinění není třeba.

Připrav se na smrt!

GOBRIUS

Pročpak, sire, na smrt?

ARBASES

Ty chceš snad žít? Byl někdy někdo
takhle
troufalý, aby čekal milost, když
se přiznal k takovému zločinu?
Z toho, kam jsi mě vehnal, nevybřednu,
zbývá mi ale pomsta — to je slast
poslední z posledních!

GOBRIUS

(stranou:)

Teď dozrál čas.

— Nechte mě, sire, něco říct.

ARBASES

Kdepak!

A přesto budu mnohem šlechetnější,
než byls ty ke mně. Tys mě nevaroval,
než jsi se vkrad v mé nitro. Já ti dám
na oplátku dost času k záchraně.
Ať jsou tvé hříchy bůhví jakékoliv,
věříš-li, že tě spasí modlitba,
klidně se otoč, odříkej si ji.

GOBRIUS

Musíte vědět, co to chcete spáchat.
Jestli mě zabijete —

ARBASES

Dost!

GOBRIUS

— tak vězte,

zabil jste svého otce!

ARBASES

Co?

GOBRIUS

Zabil jste otce!

ARBASES

Otce? Ačkoli vím, že ve strachu
si lží chceš zachránit svůj bídný život,
úcta k tomuto slovu na mě padá
a svazuje mi ruce.

GOBRIUS

Řeknu vám,
co vás moc potěší. A poslouvej,
když s tebou mluví táta!

ARBASES

Je-li pravda,
co říkáš, ač já vím, že lžeš, a jsem-li
bastard, opovrženíhodný plod
bezectné vášně, nemůžu se divit
svým prudkým náladám. Však z tebe bych
moh vymáčknot zas jinou pravdu, kdyby
to trochu bolelo — a kdyby víc,
přiznáš mi, že jsi ulhanější než sám
tvůj učitel a mistr Satanáš.

(Vystoupí Arana.)

ARANA

Koukni se na mě, lotře, přišla jsem
za tebou, tyrane, tak poslouvej.

ARBASES

Už koukám, běhno, jméno matka jsem

MARDONIUS
Že teď zas máte v očích zuřivost,
jak byste pohledem chtěl spálit zem.

ARBASES
To přiznávám. Tak už jsi spokojen?
Prosím tě, odejdi!

MARDONIUS
Chci něco říct.

ARBASES
Ty chceš?

MARDONIUS
Musím to říct.
Bojím se, že se chcete zabít. To by
mi ublížilo, jsem váš poddaný,
a smím snad mluvit, když jde taky o mne!

ARBASES
Mardonie, v hříchu se nevyznáš.
Že se chci zabít? Bože, ještě ne!
A až to přijde, neboj, já ti řeknu,
ale pak budu stvůra, jíž to sám
dovolíš beze slova. Ono totiž
zlo v člověku se vrší po částech.
Já nejsem ještě tak daleko, abych
se mohl zabít. K tomu nejdřív musím
vykonat tisíc hříchů, které mě
od smrti dělí. Dočkám se, však věř
mi, ještě ne. Snad tě to uspokojí,
a teď už běž.

MARDONIUS
To je mi líto, sire,
že je to takhle vážné.

ARBASES
Líto? Budiž!
Skutečná lítost truchlí o samotě. Jdi už!

MARDONIUS
Než odejdu, prosím vás, Výsosti,
schovejte meč. Pak půjdu.

ARBASES
Tohle chceš!
Vždyť ty jsi blázen! Myslíš si, že takhle
už nenapáchá žádnou neplechu?
Že na něj nedosáhnu? S dětmi můžeš
si takhle mluvit, ale s muži ne!
Říkáš si, už je v bezpečí. Kéž bych
měl knihu osudu, svůj krotký meč
bych vzal a řezal do ní, až by hned

se pomotaly osudové dráhy
úplně jinak, než jsou dosud. Osud,
který by na mě nově připad, by
určitě nebyl horší. Už mě necháš?

MARDONIUS
Ať Bůh dá vaší duši klid a mír.
Odcházím s obavami.

ARBASES
Jdi, jsi čestný muž.
(*Odejde Mardonius.*)

ARBASES
Což prchlivost a zbrkllost mého mládí
omluvit nelze, abych pro ně musel
propadnout hříchu zcela bez pomoci?
(*Vystoupí Gobrius.*)

GOBRIUS
(*stranou:*)
Král! Teď je pravá chvíle.

ARBASES
Pojď sem, ty,
který za všechno můžeš, strůjce toho
nejhnusnějšího zločinu, jenž se
v dějinách lidstva zrodil. Poslouchej!
Kéž dostihne tě prokletí a tělu
i tvou duši přeju všecko zlo,
co může koho potkat!

GOBRIUS
Proč ty kletby?

ARBASES
Ty se ptáš proč? Nejhorší ze všech kleteb
kdyby kdo vymyslel, ta tobě patří!
Vždyť tys mi zničil život.

GOBRIUS
Jakže, pane?
Nechránil jsem vás už od raných let
před šípy ctižádosti nebo zloby?
A takhle se mi odvděčujete?

ARBASES
Opravdu jsi mě chránil, jenže v tom
byls krutější než zvrhlí vrahové
matek a dětí; chránil jsi mě, dokud
jsi nevymyslel nejpodlejší způsob,
jak bys mě zničil sám. Opravdu skvělé
a zcela dokonalé mučení!

GOBRIUS
Nechápu, sire.

2. ZBROJNOŠ

S tím kopáním ať se jde zakopat.
Snad vyléčí to obklad z vavřínu,
kapitáne.

BESSUS

To jistě. Chodit lze?

2. ZBROJNOŠ

Lze, díkybohu. Ale jak to bolí!
Jistě mi vymknul pánev!

1. ZBROJNOŠ

Mně zas kyčel!

BESSUS

Másličko, přátelé mí, másličko,
máslo a petrželka, to je lék!
Probatum est!

2. ZBROJNOŠ

Ted' vy nám naši čest
musíte potvrdit a stvrdit.

BESSUS

Jistě!

Ať svět si říká cokoli, my tři
si dosvědčíme, že jsme odvážní,
a basta!

1. ZBROJNOŠ

Chrabří jsme, byli jsme a budem!
Jau, moje žebra!

2. ZBROJNOŠ

Moje tenké střevo!

Tyhlety botky do špičky jsou ale vražedná
móda!
(Odejdu.)

/V/4/

(Vystoupí Arbases s taseným mečem.)

ARBASES

Je rozhodnuto, dělal jsem, co moh,
víc nemůžu. Své brány otevři mi,
peklo, a pusť mě dovnitř, nebo sám
je vylomím — však dostanu se tam,
k těm nejbídnějším tvorům! Až to
skončím,
nebude žádný z nich znát hřích, jež já
bych nemoh nazvat svým. Začne to
vraždou

přítele, pak to půjde dál až k tomu
krvesmilnému znásilnění, načež
svůj život a své hříchy ukončím
nedobrovolně sám.

(Vystoupí Mardonius.)

MARDONIUS

Co se to chystá?

Ta ruka nikdy netasila meč,
aby to smrtí nezavanulo.

ARBASES

Mardonie, řeks Gobriovi, aby
přišel?

MARDONIUS

Co je vám, Výsosti?

ARBASES

Tak jak?

Už jde?

MARDONIUS

Proč, sire, takhle? Proč svou

rukou

bezprávnou válku vyhláshujete
sám sobě?

ARBASES

Odovídáš mi otázkou. Už jde
Gobrius?

MARDONIUS

Ano, Výsosti.

ARBASES

Tak dobrá.

Mínu se bez tvých otázek. Jdi pryč!

MARDONIUS

Výsosti, všiml jsem si —

ARBASES

Tak si všímej

míň! Oběma nám bude líp.

MARDONIUS

— že jste

náladovější nežli dřív.

ARBASES

To možná.

MARDONIUS

Tak pokorně jste se k nám dneska choval
jak plachý poustevník.

ARBASES

Choval — a co?

že by se před tím i mocnému Herkulovi rozklepala kolena!

2. ZBROJNOŠ

Pochopte, lorde, nejsme právníci, aby nás platili za inzultace, nám stačí, že jsme druha očistili.

BAKURIUS

Stejně mi, Bessi, nedá svědomí, abych je zaslouženě nevyplatil. Dám jim to za vás.

BESSUS

Nečiňte si škodu, mým přátelům o nic než o čest nešlo.

BAKURIUS

Ubohá odplata za jejich dřinu!

2. ZBROJNOŠ

Ach, vzácný milorde!

BAKURIUS

Nebud'te skromní! Něco dostanete!

BESSUS

Tak pozvěte je na oběd — nic víc.

BAKURIUS

Dostanete to rovnou, lotři bídní! Odšpuntujte svou odyahu, jestli mi, kuplířská sloto, chcete bránit v bití!
(*Kope do nich.*)

1. ZBROJNOŠ

Prosím vás, lorde!

2. ZBROJNOŠ

Vaše lordstvo, ouvej!

BAKURIUS

Taková banda neřádu! — Tak honem, podej mi hůl — a najdi pořádnou!
(*Sluha odejde.*)

2. ZBROJNOŠ

A zase botou! Lorde, prosím vás!

BAKURIUS

Jen pros, ty psisko, a ty, čokle, taky!

1. ZBROJNOŠ

Proč zrovna semhle, lorde?

BAKURIUS

Meče pryč!

Nebo jestli si o ně zraním nohu, stáhnu z vás kůži!

1. ZBROJNOŠ

Už ho nemám!

2. ZBROJNOŠ

Prosím

vás, lorde, strpení, můj závěsník je připnut k poklopci. Jau! Už to mám!

BAKURIUS

Tak to jsou, kapitáne, vaši chrabří přátelé? Chcete taky?

BESSUS

Nemusí

to být. Děkuju uctivě.

BAKURIUS

Co to

máš v kapse, podvratáku? Au, můj palec! Tak tvrdý zadek nemáš! Ven s tím, rychle!

2. ZBROJNOŠ

Jen menší palnou zbraň — tady je, lorde,
(*Podává mu pistoli.*)

kterou mi svěžil pán a přítel vašeho lordstva, abych ji dal spravit, protože, hleďte, hlaveň se nám kývá!

BAKURIUS

Můj přítel? Bídáku! — Nikdy mě nic tak nezmohlo, jako zkopat tyhle dva mizerné pumlice a měchuřiny.
(*Vystoupí sluha.*)

SLUHA

Tady je, pane, hůl.

BAKURIUS

Přišel jsi pozdě, dnes už mám toho dost. Prosím tě, zmlať je!

2. ZBROJNOŠ

Milorde, tohle není fér, on je čerstvý a my jsme taky jenom lidi!

BAKURIUS

Tenhle vtip ti zachránil kosti v těle. (*Bessovi.*) Seberte svůj zatracený regiment, a ať jste v trapu! — Radši bych mlátil žito než bušit do těchhle chcíplotin! — Bessi, pomozte jim a zmizte! Sbohem! Jestli se vám to líbilo, navštivte mě zas. Aspoň mě to udrží v dobré kondici.

(*Odejde Bakurius.*)

2. ZBROJNOŠ

Má hromsky pádnou nohu, to jsem nezažil!

1. ZBROJNOŠ

Ani já ne — a stovku jsem jich poznal!

Jsem pevný jako nikdy dřív a žádné
oči mě nezviklají! Víím, že jsem
náchylný svodům jako každý muž,
však jestli ještě některá kdy upoutá
můj zrak víc, než se sluší, vzpomenu si
na tebe, zavřu oči, zacpu uši
a ještě uteču — to musí stačit.
(*Odejdou.*)

/V/3/

(*Vystoupí Bakurius a sluha.*)

BAKURIUS

Tři pánové že chtějí se mnou mluvit?

SLUHA

Ano, pane.

BAKURIUS

Ať vstoupí.

SLUHA

Už se stalo.

(*Vystoupí Bessus a dva zbrojnoši.*)

BAKURIUS

Tak o co jde? (*Slubovi.*) To jsou ti pánové?

BESSUS

Dovolil jsem si, lorde, přivést s sebou
své přátele, dva muže meče.

BAKURIUS

Bojím

se, že se tedy chcete bít!

BESSUS

Ó, nechci!

To by byl omyl! Nebojte se, pane!

BAKURIUS

To je mi tuze líto.

BESSUS

Má čest nežádá víc. — Slyšeli, páni?
Lordovi je to líto!

BAKURIUS

Ne však toho,
zbit vás, pro jehož zbití není zbylí,
jehož tělo si žádá vejprasku
jak plný teřich pústu, rána cíle!
A k čemu jsou tu tihle mečouni?
Proč jste je přived, kapitáne Tresko?

BESSUS

Nezapomnělo lordstvo moje jméno?

BAKURIUS

Ne, ani co jsi zač, jsem nezapomněl,
i když by bylo příhodnější s tebou
naložit jinak, než tě nosit v hlavě.
Co tyhle špalky? Do dřevníku s nima?

BESSUS

Jste pořád stejně vtipný, chválabohu.
Ale ti páni přišli —

BAKURIUS

Odpřisáhnout,
jaký jste zbabělec. Nenoste bibli,
i tak vám věřím.

BESSUS

Zase vedle, lorde!

Přišli vám dosvědčit, co chrabře

podepsali,

že nejsem zbabělec.

BAKURIUS

To teda bude divadlo! S tím byste, pane,
mohli vystupovat po jarmarcích, a každý
vám rád zaplatí. Myslete! Vždyť tam, kam
se jméno Bessus už doneslo, nebo tam za-
žili podobné povyražení, vám to vynese
víc než jen pár facek. Při troše šetrnosti to
pro vás bude blahodárnější než dělat kapi-
tána — a hodíte se na to líp. Vy, chrabří
pisáلكové, je to pravda?

2. ZBROJNOŠ

Už je to, lorde, všeobecně známo.

BAKURIUS

No to se divím.

1. ZBROJNOŠ

Je to podivné,
však je to tak. Prozkoumali jsme jaksi
povahu toho bití, od nohy
vašeho lordstva po hlavu zde pána,
a zjistili, že jeho čest je čistá.
Za tím si skálopevně stojíme,
jak skálopevně chrání nás náš meč.

BAKURIUS

Musíte být tuze zavázán svým mečou-
nům! Takže jste zas očištěn, kapitáne, to
jsem rád! Neměl byste se jim nějak odvdě-
čit? Udělali pro vás, Bessi, takovou práci,

kazníků? Nebo vás ještě král neodkopl? Ty bezectné stvoření, víš, co jsi? Děvka! A to ti ještě lichotím! Kdyby se toho tak dožila tvá matka! Anebo spíš, proč já se toho musel dožít a neumřel? Proč jsi mi neřekla, že chceš být děvka? Zařídil bych, abys ukájela svůj chtíč s menší ostudou: doma. Držel bych ti tanečníka a bandu muzikantů, aby si na tobě mohli zkoušet svoje fidli fidli.

SPAKONIE
Já nejsem děvka.

LIGONES
To je zásluha!
Tu nemít, patříš rovnou na pranýř.

TIGRANES
Ligone, dočet jsem a souhlasím.
Předej ten list.

LIGONES
To, sire, udělám.
Mám ještě něco na srdci.

TIGRANES
Oč jde?

LIGONES
Zasloužil jsem si od vás při svém věku, abyste ze všech kuběn v zemi vybral si právě moji dceru?

TIGRANES
Cože? Kuběn?

LIGONES
A navíc, vězte, je to ostuda, když kterýkoliv král si shání děvky. Ale co naplat! Moje dcera, sire, mohla být ušetřena. Jsou i jiné.

TIGRANES
Ať přijdu o trůn, vždyť je nevinná jak jitřenka, co se mě týče, a chci přísahat, že se jí nedotk nikdo.

LIGONES
Proč je pak s vámi? Posluhuje vám líp než váš komorník? Je nedostižná v tom, jak vám zouvá boty? Vaří lektvary? Řeže vám kuří oka? Nač ji máte, když, jak jsem přesvědčen a se mnou každý, je nehodná být vaší královnou?

TIGRANES
Nech si své přesvědčení! Jisté je, že královnu teď vidíš před sebou.

LIGONES
No to jsem proved pěknou věc, nazvat ji děvka! Jako její táta nemůžu než se radovat, že bude královnou, ale co státní úředník musím říct, že k tomu, být vaší děvkou, by se hodila líp.

TIGRANES
Vyřid' tu záležitost s Arbasem.
Teď mluvíš hlouposti.

LIGONES
Výsosti, jdu!
Opravdu bude královnou? To teda měla víc důvtipu než její táta, když utekla. Že královnou? No ne! Výsosti, na svatbě ten tanec, který vám předvedu, budete koukat!

TIGRANES
Budu.

LIGONES
Tyhle dvě třasořitky udrží mě dvě hodiny nad zemí!

TIGRANES
Tak jdi, musíme spěchat.

LIGONES
Bůh vás ochraňuj, jste vzácný král.

SPAKONIE
Tatínku, na shledanou!

LIGONES
Sbohem, má sladká, ctnostná dceruško, nikdy jsem v životě, co pamatuju, tak šťastný nebyl! Bude královnou! I muž dokáže plakat radostí, a já tvrdíval, že je tohle žvást.
(Odejde.)

TIGRANES
Pojd', nejdraší!

SPAKONIE
A co když zase potkáš nějakou ještě dražší?

TIGRANES
Dost už o tom!

BESSUS

Mužové meče, potvrdíte mi
zas něco? Ted' mě jeden zmlátil, ale
kál se a prosil o milost — má čest je
v suchu.

2. ZBROJNOŠ

Ovšem, ten blázen může leda tlouct
svou babičku.

BESSUS

Potvrdit, prosím.

1. ZBROJNOŠ

Zde je můj podpis.

2. ZBROJNOŠ

Ted'ka ať si říká,
že toho nelituje, utře nos.

BESSUS

Vždyť to byl starý hlupák, ať si jde,
ty kletby obrátí se proti němu.
(*Odejdou.*)

/V/2/

(*Vystoupí Ligones a Bakurius.*)

BAKURIUS

Milorde, propustka souhlasí, a to jsem
rád, neboť já osobně bych nechtěl bránit
vám navštívit vašeho krále. To víte, v tom-
hle státě nerozkazuju, ale poslouchám. Vi-
da, váš král, nechám vás o samotě.
(*Vystoupí Tigranes a Spakonie.*)

LIGONES

(*stranou:*)

Tady ho máme, opravdu, a s ním
mé neposlušné dítě.

TIGRANES

(*Spakonii:*)

Uznávám

svou chybu natolik, že nevím, jak
mi můžeš odpustit.

LIGONES

Zdravím vás, Výsosti!

TIGRANES

Á, Ligones! Bud' vítán! Copak tě
sem přivádí?

LIGONES

Několik věcí, sire,
tu státní záležitost vyřídí
zde tento list, kterýžto vám mám předat
a který, stvrzen vaším podpisem,
je nótou arménského státu králi
Arbasovi k vašemu vydání.
Kauce je vyčíslena, prosím, čtěte.

TIGRANES

Je něco nového, co odešel jsem
z vlasti?

LIGONES

Nic, Výsosti, vše při starém.

TIGRANES

Přátelé zdraví?

LIGONES

Zdrávi, Výsosti.

(*Tigranes čte.*)

SPAKONIE

(*stranou:*)

Udělala jsem jen to, co je správné,
přesto se bojím otcí na oči.
Vždyť jsem mu měla o všem říct.

LIGONES

Odkud vás, madam, znám?

SPAKONIE

Promiňte, otče.

LIGONES

Prominout vám, a co? Nejsm váš otec!

SPAKONIE

Mé chování mě vskutku zbavilo
práva být vaší dcerou.

LIGONES

Dřív než chodit
umělas brečet. Užs to zapoměla?
A jak vám tu jdou kšefty?

SPAKONIE

Otče?

LIGONES

Jste
na vlastní pěst, či jinak?

SPAKONIE

Nechápu.

LIGONES

Berete za to peníze? Prodáváte se? Snad
bych vám mohl dohodit pár štědrých zá-

kost jako zchromit ho nebo podobně potěší, je váš a já vás k němu zavedu. On je zvyklý, že se s ním háže jako s lívancem, a zlomená noha nebo vykloubené rameno, to pro něj nic není. Jen meč si nechte v pochvě, jestli vám na něm záleží, jinak, namouduši, zlomíte si ho o jeho hlavu. Ve válkách jsme ho používali jako beranidlo na bourání hradeb. — Vida, sama jeho perzóna se k nám nese. Čiňte si s ním po libosti, já musím pryč, ale jestli ho neroztrhnete jako hada, na vině jste si sám, pane.

(Odejde. Vystoupí Bessus a dva zbrojnoši.)

LIGONES

Jmenujete se Bessus?

BESSUS

Kapitán Bessus, tak mi říkají.

LIGONES

Nuže, kapitáne Bessusi, jste hnusný bídák, špinavec a lotr, to za první; za druhé vám, vaši přátelé snad dovolí, namlátím.

2. ZBROJNOŠ

Jak je vám libo, pane, zdá se, že jste šlechtic.

LIGONES

Tumáš, kapitáne, tumáš!

(Bije ho.)

Zakroutit nos a kopanec a hopla!

BESSUS

Prosím vás, pane, rychle, o co jde?

LIGONES

Opravdu, měl jsem vám to nejdřív říct.

BESSUS

To měl.

1. ZBROJNOŠ

Kapitáne, to měl, to bylo faux pas.

LIGONES

Chcete to rychle? Budete to mít.

A k tomu něco navrch. Ukradl jste dámu, kapitální kryso! *(Opět ho bije.)*

BESSUS

Dost!

Přestaňte, pane. Nekradu nic živé, co zuby má a mohlo by mě kousnout.

LIGONES

Vím, že si troufneš sebrat každou lež.

BESSUS

Líhám jen s děvkama, na mou čest, pane. Jsem svými prostředky tak omezen, že vymezena je mi pouze mez či kupka sena.

LIGONES

Jen se nevykrucuj!

Kde je ta dáma? Zkus říct jednou pravdu, nebo ti z hlavy mozek vymlátím, vymezu ho a vrátím zase zpátky.

BESSUS

Musím se přiznat, měl jsem v péči dámu. Král Tigranes mi ji dal k ochraně. Sama vám řekne, jak jsem se k ní choval, je tady s králem. Ta vám potvrdí, že jsem jí sloužil oddaně jak páže. A jestli ne, zde je můj mozek, pane, a dělejte si s ním, co se vám zlíbí; je, pane, k vašim službám.

LIGONES

Zní to až příliš pravděpodobně. Prosím vás, pane, omluvte mou zbrkllost.

BESSUS

Můžu chtít od vás víc? To byste nerad, abych vás nyní na potkání mlátil.

LIGONES

Nerad. Však doufám vaše dobrota je s to mi odpustit i horší rány.

BESSUS

Tu je má ruka, jděte s pokojem, pro mě jste kabrňák a čestný muž.

LIGONES

(stranou:)

Má dcerunka je děvka.

Teď už je mi to jasné. Půjdu za ní, řeknu jí do očí, že se jí zříkám, a do vlasti se vrátím rychle zemřít. — Tak sbohem, kapitáne.

BESSUS

Sbohem, pane.

A prosím pozdravujte jemnostslečnu. *(Odejde Ligones.)*

1. ZBROJNOŠ

No, kapitáne, vzchopte se, tak honem.

(Vystoupí Mardonius a Ligones.)

MARDONIUS

Král, pane, uznal vaše pověření a svého pána, krále Tigrana, navštívit smíte. Zde je propustka.

LIGONES

Že králi děkuji z plného srdce.

MARDONIUS

Víc toho k vyřízení nemáte?

LIGONES

Mám ještě něco, což je horší věc. Stydím se jaksí —

MARDONIUS

Že jste ve službách vzácného muže a jste tady cizí, tak rád vám pomůžu. Schovejte měšec! Ta pomoc je mi sama odměnou.

LIGONES

Jsem zavázaný vaší šlechtností.

MARDONIUS

Snad někdy sám vás budu potřebovat a pak má dvornost, lze-li o ní mluvit, nebude marný vklad. Hodí se ale, abych dál vyzvídal? Jestliže vám nemůžu pomoci, nechci ublížit.

LIGONES

Pane, ztratil jsem pošetilou dceru a s ní veškerou svoji trpělivost: obě mi vzal ničemný kapitán vašeho krále.

MARDONIUS

Pozor, pane, jestli má takhle skvělou hodnost, může chtít i skvělou ženu, ač je rodem vaše.

LIGONES

To připouštím, však tenhle mizera nesahá ani po to prázdné jméno, z kterého tyje. Kdyby udatný byl nebo měl v sobě špetku poctivosti, co příslib, že se někdy stane lepším, ulehčím obavám a do hrobu se chystat nebudu.

MARDONIUS

I takoví

v králově vojsku byli, jsou a budou, co příklad hnusné zbabělosti, vedle níž ostatní se můžou pyšně zaskvíť svou odvahou. Jak jste ho popsal, myslím, že vím, o koho jde. Tohle byl Bessus. To můžu hádat skoro s jistotou.

LIGONES

Tak nějak ohavně to jméno znělo: Bessus. A je to on!

MARDONIUS

Říkáte kapitán?

Věřte mi, pane, větší neštěstí vás ve vašem věku potkat nemohlo. Mor na něj, tohle bude jeho konec. Je vaše dcera při smyslech?

LIGONES

Bohužel ano.

Být blázen, mohl bych ji omluvit. Co dělat?

MARDONIUS

Tu je každá rada drahá.

Ten není hoden ani vejprasku. Ženským je pro něj líto vřetena a pověsit ho? Škoda provazu. Je tak beztvary a slizký zbabělec, že žádná pomsta se ho nedotkne. Řeknu vám, pane, po pravdě, ten lump nemá strach z Boha ani z lidí. Tolik už zažil bití, že má z těla houžev. Od první špinavosti, kterou proved, mu víc než tři sta nožů zrylo tvář, že je jak vroucí maso, na kterém si malí kluci zkouší nové kudly. Co vím, tak všechna žebra v těle má zlomená bitím nejmíň natřikrát a boky rozedrané jako štíty z proutí. Zakrátko spletou si ho děcka s plotem a prakem po něm budou střílet, neboť je nic a nula. Ani za rok bych nevymyslel, jak ho potrestat.

LIGONES

Musel jsem spáchat strašidelný hřích, když mě Bůh trestá tímhle arcilotrem. Najdu ho, ale já se neudržím —

MARDONIUS

Když ne, tak ne. Jestli vás taková malič-

ARBASES

Pak proklet buď
můj rod! K mé mizérii musí přibýt,
že ty mě taky chceš? Což našemu
plnému štěstí stojí v cestě jen
dvě pouhá slova „bratr“ — „sestra“?

PANTHEA

Nic
než to, a přece dělí nás víc nežli
hluboká propast.

ARBASES

Celý život jsem
nad muži vítězil a teď mám prohrát
se slovy „bratr“ — „sestra“? Kde je hledat?
Až na ně přijdu, zakroutím jim krkem.
Jenže ono je nejde chytit. Kdyby
to byli muži nebo zvěř, pak smetu
je ze země, zničím je, rozdrtím.
A kdyby moře, vypiju je naráz
a stejně neuhasím požár, který
mi v těle hoří. Ať jsou cokoli,
jenom ne tyhle pouhopouhé zvuky!

PANTHEA

Ta slova nelze mocí, silou zničit,
ani lstí překonat.

ARBASES

Ach, Pantheo,
co máme dělat? Chceš tu stát a koukat,
dokud si oči nevykoukáme?

PANTHEA

Já si spíš oči vypláču.

ARBASES

Jsi proklet,
člověče. Za svůj rozum zaplatil
jsi moc. V čem spoutaný jsi spleť zákonů,
tam zvířata si činí po libosti.
Kdo jiný rozlišuje příbuzenství
než bídný člověk? Viděl kdo kdy býka
ve strachu vzdát se kravky, kterou chce,
protože oba sáli stejné mléko?

PANTHEA

Sire,
odejdu radši, abych nedráždila
vás ani sebe. Konec bláznění.

ARBASES

Počkej, vždyť přece můžem se mít rádi,

jak sluší se a patří. Jinak ne!
Tisknout si ruce sourozenci smějí.
Pojď blíž. Je na tom něco špatného?

PANTHEA

Snad není.

ARBASES

Není, určitě. A řekni
mi nyní po pravdě. Máš někoho
radši než mě?

PANTHEA

Proboha ne!

ARBASES

Tak proč
poslalas pro Tigrana, sestro?

PANTHEA

Pravda
je jiná. Pravdu povědět —

ARBASES

To stačí.
Věřím ti. Víím, že zalhat neumíš,
jsi zosobnění pravdy.

PANTHEA

Nesmíme
nic víc než procházet se ruku v ruce?
Snad bratr se sestrou se může líbat.

ARBASES

To jistě může, Pantheo, to smí.
Teď zase ty. Byli jsme ustrašení,
hloupí, jenomže toho už je konec.

(*Libají se.*)

PANTHEA

Jestli máš slitování, nech mě jít
do vězení či na smrt, kamkoli.
Cítím, jak s krví stoupá ve mně hřích,
a horší je a drásá víc než tvůj.

ARBASES

To není možné. Co budeme dělat?

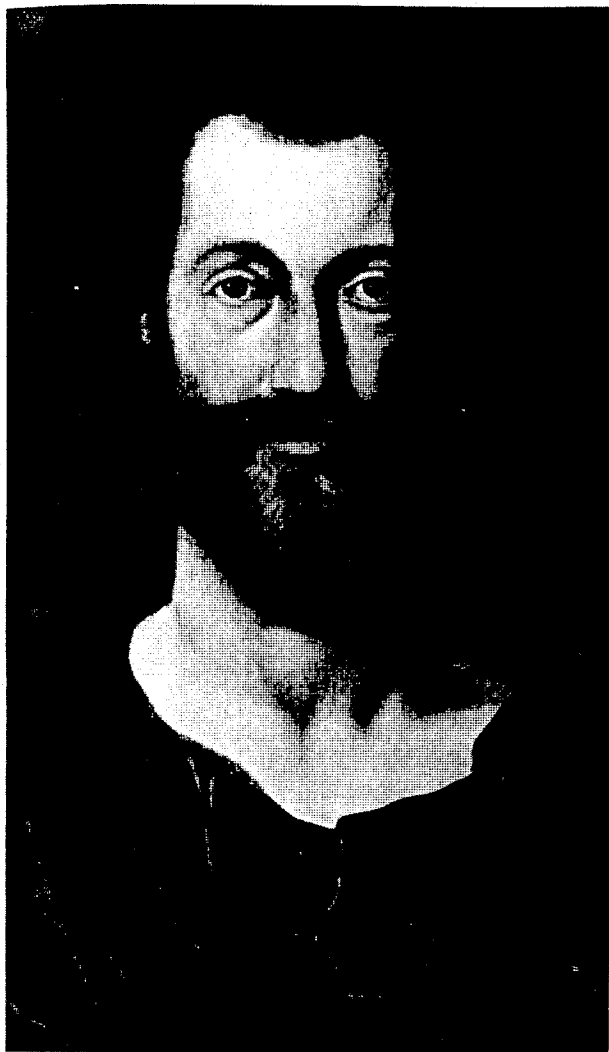
PANTHEA

Utečte, sire, probůh.

ARBASES

Musím pryč.
Teď zůstat zde, zvítězí hříšný chtíč.

(*Odejdou.*)

i když se přede mnou pak budeš rdít
a sklánět hlavu jako fialka
nasáklá ranní rosou. Je tu cesta,
jak lze tě osvobodit, ale vede
k horšímu zajetí, než jaké znáš.
Vím, že bys radši prošla zkouškou ohněm
a dokázala, že tvou nevinnost
si bozi chrání, než tou cestou jít.
Ztratil jsem jediné, co odlišuje
člověka od zvířete — rozum.

PANTHEA

Bože!

ARBASES
Pryč je, a já jsem bezbranný jak širý
oceán, s nímž si vítr pohrává;
každá smršť vášně se mnou zatřese
a smete ve mně všechno, co se vzpírá.
Já pocítil jsem k tobě chlípnou touhu.

Zkažené srdce poroučí mi, abych
vykonal s tebou hřích, na nějž jsem dřív
se děsil jenom pomyslit. A když
mi budeš po vůli, což, prosím, nečin,
vrátím ti svobodu a dojdou štěstí.
Však jestli ne, žij v temnu, v samotě,
kde nemůžu tě nikdy spatřit, neboť
ví Bůh, jenž tímto moji pýchu trestá,
zda pouhý pohled na tebe mě někdy
o to víc nepoblázní, že se tě
snad zmocním násilím. Naplij teď na mě,
naráz mě zahrň všemi nadávkami,
které si vymyslíš, protože já
jsem nemoc, mor, který tě zachvátí.

PANTHEA

Jsem toho daleka urážet krále.
Však opravdu bych radši svoji smrt
šla hledat sama, nečekala na ni
a nevinná ulehla do hrobu,
než dopustit se takového hříchu.
Je to můj osud, tyhle hrůzné zvraty,
a zvykám si je snášet bez nářků,
když moje oči zmužilejší jsou
než srdce. Přeji vaší duši klid.

ARBASES

Sbohem, a drahá Pantheo, pros Boha
svou ryzí modlitbou, ať dá mi zemřít
včas, dřív než pro svou vášeň zapomenu,
že toužím po hříchu, protože k tomu
mě vášeň svádí. Jestli se to stane,
já zmocním se tě, třeba bys i byla
panna navždycky nebi zaslíbená,
a začnu páchat nevídané hříchy.

PANTHEA

Budu se, sire, za vás modlit. Vězte
však, že nás oba potkal chmurný osud.
I já bych — stejně jak vy — si přála
vaší příbuznou nebyt. To bych dala
za vaši právoplatnou lásku vše.

ARBASES

Ty bys mě mohla milovat?

PANTHEA

Tak moc,
že teď už moje srdce nesvede
mít rádo jiného.

Kdeže chceš být? Vždyť to je důvod, proč
jsi zavřená, abys nemohla být
mi poblíž.

PANTHEA

Chápu to a musím se s tím smířit.
Pánbůh vás opatruj.

ARBASES

Stůj, Pantheo. Já ti ten důvod řeknu,

22/

Alžbětinský básník

John Donne

23/

Portrét Jobna Florio,
významného překladatele
z francouzštiny
a italštiny

*In virtute suâ contentus, nobilis arte,
Italus ore, Anglus pectore, vterq; opere
Floret adhuc, et adhuc florebit; floreat ultra
FLORIVS, hâc specie floridus, optat amans.*

Unusquisq; scilicet

Tam felix utinam.

Jsem tedy očištěn, přátelé drazí?

1. ZBROJNOŠ

Pane, až svět si povšimne, co jsme dnes rozhodli, pak vaše tělo bude si žít. Odted'ka dá si každý pozor, do čeho kope.

BESSUS

Prosím, pojďme tedy a řekněme to lordu Bakuriovi, kteréhož noha do mě kopla, páni.

2. ZBROJNOŠ

Půjdem a řeknem lordovi, ať zkrotne, nebo že jiní mohli by ho zkrotit. (Odejdou.)

/IV/4/

(Vystoupí Arbases z jedné a Gobrius s Pantheou z druhé strany.)

GOBRIUS

Princezna, sire.

ARBASES

Nech nás o samotě. Jen ona může slyšet hlavní důvod, proč byla uvězněna. (Odejde Gobrius.)

Vítám vás, sestro, kéž raději by Pánbůh dal, abych vás mohl jiným jménem zvat. (Stranou.)

Jestliže, Bože, ten hřích neschvaluješ, zmraz moje srdce nepřístupným chladem a udus žár, který mi v nitru sálá.

PANTHEA

Výsosti, přejete si, abych promluvila?

ARBASES

Jestli si přeji? Neznám větší přání. Tvůj hlas je lahodnější než hlas harfy a vždy zní, jako bys mi přinášela radostnou, neočekávanou zprávu. A přesto ne. Nesmím tě poslouchat. Pochop to.

PANTHEA

Dobře. Chápu, že jsem první, která se kdy tak tuze provinila,

že její vinu nelze vyřknout, natož ji napravit. Vrátím se do vězení, abych vás nedráždila, a tam vyčkám, až budu k vám smět přijít.

ARBASES

Nechod' pryč.

Vyslechnu si tě v klidu. Už jsem sebral veškerou mužnou sílu, co mi zbyla. Jsem připraven na všechno, co mi řekneš. Však prosím tě, nepřibližuj se ke mně, to by nás oba mohlo zahubit.

PANTHEA

Proboha, Výsosti, mám lepru?

ARBASES

Mě

bys mohla nakazit, přestože v tobě se snoubí elementy života v tom nejdokonalejším souladu. Však jako nemocnému nejsladší, nejlepší pokrm nejvíc uškodí, pro mě rozvráceného ty jsi tím největším nebezpečím, nechod' ke mně.

PANTHEA

Chci, sire, říci toto: jistý čas již trávím odloučená od světa. Smím vědět proč?

ARBASES

Ach, věř mi, Pantheo, věř svému bratru, jenž tě miluje, že existuje důvod, vážný důvod, který se nesmíš dovědět. Vždyť by tě navždy zničilo ho jenom slyšet. Můžeš mi věřit? Proboha mi věř! Říkám ti pravdu. Věř mi, jestli můžeš!

PANTHEA

Děti a blázni jsou prý důvěřiví a já jsem zřejmě obé, neboť věřím. Jestli jste pokrytec, padá to pouze na vaši hlavu. Vracím se do cely, ač raději bych byla zavřená někde vám poblíž. Cítím v sobě totiž cosi — a nevím, jak to nazvat, jen že v tom je touha vidět vás co nejvíc.

ARBASES

Zkáza se na mě řítí. Cože chceš, má drahá sestro? Zadrž! Pantheo!

2. ZBROJNOŠ

Zas „musí.“

1. ZBROJNOŠ

Já říkám, že to musí připustit.

2. ZBROJNOŠ

Ty víš, jak se mi slovo „musí“ hnusí,
a zas to říkáš. Naschvál.

1. ZBROJNOŠ

Neslyším tě.

2. ZBROJNOŠ

Bratře!

Říkám, že mi to říkáš naschvál. „Musí“
— a třikrát za sebou. Můj meč je ostrý,
pichlavý jako každý jiný, bratře
Musile — ale zpátky k věci.

BESSUS

Hled'te, páni —

2. ZBROJNOŠ

Dělám, co můžu.

1. ZBROJNOŠ

(*Bessovi:*)

Chlap jaksepatří, ale trochu zbrklý,
bohužel. — Tedy předpokládáme,
že zkopán byl váš sluha —

2. ZBROJNOŠ

Dál!

1. ZBROJNOŠ

— jenž zkopaný se směje kopáčovi —

2. ZBROJNOŠ

No samozřejmě, pokračuj!

1. ZBROJNOŠ

— a se svým vymláčeným úšklebkem,
jak bych tak řek, mu předává svůj meč.
A v čem je chyba?

BESSUS

No v tom bití, pane,
na to jsem přišel už před čtyřmi dny.

2. ZBROJNOŠ

Chyba, a zřejmě bolestná, je v tom
procesu kopání.

BESSUS

To je bolestný proces, to vám řeknu.

1. ZBROJNOŠ

No jistě, podle toho, kdo kam kope.

2. ZBROJNOŠ

Takže se ptáme: kdo to kopal?

BESSUS

Šlechtic.

1. ZBROJNOŠ

Moc těžký případ, rozlousknul bych ho
i s dvěma šlechtici, kdybyste se byl smál.

BESSUS

Smál jsem se. A co mi to pomůže?

2. ZBROJNOŠ

Smál jste se nahlas? To by mohlo pomoci.

BESSUS

Tak hlasitě jak ten, do něhož kopou,
až jsem se vám za břicho popadal.

1. ZBROJNOŠ

Tak slyšte rozřešení: skutečný
hrdina je ten, který se smíchem
snáší své trápení, což o vás, pane,
platí, tudíž jste, pane, hrdina.

2. ZBROJNOŠ

Statečný je, kdo dostal dostatečně
napráskáno, a ne jenom pár facek.
Musel by být zbit holí dvacetkrát
až osmatřicetkrát a navíc hlavu
mít omlácenou rozličnými hrnci,
vařečkami a nohou od postele,
pak by byl chrabrá muž.

BESSUS

Jsem tedy jeden z nejsrdnatějších,
neboť to všechno je mi dobře známé,
známé jak spánek nebo prázdná kapsa.
Mám celé tělo jedna modřina.
Řek bych, že každý stát si do mě kopl
a natloukla mi téměř každá církev.

2. ZBROJNOŠ

Obejměme ho, bratře, je to rek,
hned jsem to věděl, rek a pašák.

1. ZBROJNOŠ

Vy, kapitáne, jste muž odvážný,
bezpochyby velice odvážný.

BESSUS

Mí přátelé meče a pravdy, prosím,
potvrďte mi to.

2. ZBROJNOŠ

Takhle je to správné.

BESSUS

Přines mi, sluho, víno, pero, inkoust.
(*Sluha odejde.*)

BESSUS

To naše poslušnost nás šlechtí, páni.
Té rád své zbité tělo zasvětim.
Však ještě něčím chci vás obtěžovat,
mužové meče.

2. ZBROJNOŠ

Jaká, pane, obtíž,
když smíme prospět vaší chápavosti,
a jak nám naše povolání velí,
poradit rázně, rozvázně a rychle.

BESSUS

Ta nejbolestnější věc ze všeho
je, pánové, že jsem byl zkopán.

2. ZBROJNOŠ

Kdeže!

BESSUS

Nechci si lichotit, však všude, páni —
a rozvázně jsem odevzdal svůj meč,
neb nechat si ho vzít je potupné.

1. ZBROJNOŠ

K největší odvaze rozvaha patří.

2. ZBROJNOŠ

Bratře, tohle je zapeklitá věc.
Rozvažme to: přítel byl zkopán.

1. ZBROJNOŠ

Byl.

2. ZBROJNOŠ

A bolestně, jak říká. Kdyby spolk
ten kopanec, pak by byl zbabělec.

1. ZBROJNOŠ

Opravdu, zbabělec, baba by byl.

2. ZBROJNOŠ

Jenomže on to všechno napravil,
když dobrovolně odevzdal svůj meč,
a ten, který ho vzal, je pro mě sketa
a kopat může leda brambory.

Potom měl kopat, když už měl zbraň

v hrsti,

jestliže chtěl přítele potupit.

1. ZBROJNOŠ

Bratře, já myslím, že jsi šlápl vedle.
Řekněme třeba, že jsem já byl zkopán —

2. ZBROJNOŠ

To říkat nebudem. Tohle si nikdo
nesmí dovolit říct! Ty, bratře, zkopán?
Žertuješ!

1. ZBROJNOŠ

Ale dejme tomu přece!

2. ZBROJNOŠ

Však dáme mu co proto, jestliže
někoho život omrzela a neřád
tě zkopal.

1. ZBROJNOŠ

Neříkám, že jsem byl zkopán.

2. ZBROJNOŠ

A dobře děláš, to se neříká.

To by pak člověk byl jak nahý, kdyby
o sobě všechno řekl, můj drahý bratře.

BESSUS

Pánové, zbývá ještě vyřídit,
co zbývá k vyřízení, pánové.

1. ZBROJNOŠ

Tak zvažme hypotakticky, že zkopán
byl sluha.

2. ZBROJNOŠ

Takhle je to taktní, sluhu
se hodí kopat, ale bratra ne!

1. ZBROJNOŠ

(Bessovi:)

Omluvte, pane, mého přítele,
často tak pošetile vzplane. — Sluha!
Lze předpokládat, že byl zkopán sluha?

BESSUS

Lze.

1. ZBROJNOŠ

Má váš sluha meč?

BESSUS

To jistě nemá.

Jak račte, předpokládám taky meč.

1. ZBROJNOŠ

Já též.

Tak připouštíte, že byl sluha zkopán?

2. ZBROJNOŠ

Ne, kapitáne, nepřipouštějte!
Sluhu lze kopat, zkopat, okopávat,
ale ne připustit, to přece nejde!

1. ZBROJNOŠ

Musí to připustit.

2. ZBROJNOŠ

Že musí, bratře?

1. ZBROJNOŠ

Říkám, že musí připustit.

Kdyby je znala, s velkou radostí
by zůstala, kde je, a žehnala
by za to mně i sobě, že je tam
v bezpečí. Věř mi.

GOBRIUS

Potom, Výsosti,
pro pokoj její duše vysvětlete
jí důvody, proč musí žít od vás
v odloučení.

ARBASES

Tak dobře, přiveď ji.
(*Odejdou.*)

/IV/3/

(*Vystoupí Bessus, dva zbrojnoši a sluba.*)

BESSUS

Vítám vás oba. — Přines židle, sluhu,
a ještě stůl. — Mužové meče! Prosím,
usedněte tu bez okolků. — Zmiz!

(*Sluba poodejde.*)

Dal jsem si práci najít právě vás,
jichž vážím si co moudrých, smělých
mužů.

1. ZBROJNOŠ

Taktěž se, pane, vážíme.

BESSUS

Nuž, pánové, přátelé meče, drazí,
dost řečnění a k věci, na níž visím
a kterou v krátkosti je moje čest.

2. ZBROJNOŠ

Za čest vás nepověsí, a s tou věcí
to vyklopte — a mluďte pěkně pravdu!

BESSUS

Jde o ten můj vladařův vejprask, páni.

1. ZBROJNOŠ

Tak moment, pane, vy jste zmlátil krále,
anebo snad náš král napráskal vám?

BESSUS

Mužové meče, náš vladař mě zmlátil.

2. ZBROJNOŠ

Tak, bratře, slyšels, co bys na to řek?

1. ZBROJNOŠ

Jestli ho zmlátil on, neříkám nic.

2. ZBROJNOŠ

Jestli ho zmlátil on, pak marná řeč.

A čím to? Proč? V té věci žádná drobnost
nebude maličkost. Čímpak to bylo?

BESSUS

Čím? Přímo jeho urozenou rukou.

1. ZBROJNOŠ

Byla to facka ze vzteku, či z lásky?

BESSUS

Dvacet ran ze vzteku, a pánové,
dvě facky přímo na tvář.

2. ZBROJNOŠ

Tyhle dvě facky na tvář kauzu mění,
zbytek je běžný projev panské zlosti.

1. ZBROJNOŠ

Dvě facky na tvář od kohokoli
by vskutku zvrátily tu kauzu více
versa, jak říkáme my zbrojnoši.
Rozumíš, bratře, od kohokoli.
Však od krále? Kdyby jich bylo deset
a naráz vyrazily deset zubů
a spláclly navždy nos — přec je to pocta.
To je můj názor, za kterým si stojím.

2. ZBROJNOŠ

Král může všechno, kapitáne, věřte.
Kdyby vám rozkřáp lebku jako láhev
a v nevoli vám zlomil dvě tři žebra,
na vaší cti to neubere. Zvláštní,
řeknete si, však přesto je to pravda.

BESSUS

Přijmu ji rád, mí drazí pánové,
ale jak dalece mě král smí zmlátit?

1. ZBROJNOŠ

Délka a čas jsou nové okolnosti,
k nimž rád bych řekl svůj názor. Nuže, smí
vás mlátit, bít a dávat ztlouct, neb vše
to odpovídá lidské povaze.
A bít vás může král tak dalece,
až kam se táhne jeho říš — toť k délce.
Pokud jde o čas, řekl bych deset mil
za jeden den.

2. ZBROJNOŠ

Mýlíš se, bratře; patnáct:
v deseti přepřáhá, v patnácti bije.

BESSUS

Tak moc? My poddaní se musíme —

1. ZBROJNOŠ

Poddat. Jste rozumný a vzácný muž.

ARBASES

Anebo dráždit?

MARDONIUS

Já nemám dopis, který by vás dráždil,
jen drsný sonet, co můj plukovník
sesmolil ženě dědka sedláře.
A ten já spálím; pro vás je moc jemný.

ARBASES

Že troufáš si tak často zahrávat
se životem! Mohl bych ti ho vzít!

MARDONIUS

Moh, ale nevezmete, protože
dost brzo by vám scházel.

ARBASES

Proč?

MARDONIUS

Kdo by vám řekl o vašich klukovinách,
kdybych byl mrtev? Kdo by dokázal
vytáhnout z bahna vášní vaše ctnosti,
aby se zaskvěly zas v plném lesku?
Ne, setněte mi hlavu, zabte mě,
a pak si mluvejte, však vám uvěří
a uhýčkejte se svou sebeláskou
do spánku smrti, s vámi zajde říše,
až do hrdla jí vrazí cizák meč.
A kolem vás namísto pochlebníků
rozplemení se vraždění a zkáza.
No tak mě zabte!

ARBASES

Prosím tě, Mardonie, zadrž. Víš,
že tě mám rád a vážím si tě. Věř mi,
ty stará vojno, brachu, věř.
Já nevím kudy dál. Měj strpení,
Mardonie, měj se mnou strpení.
(*Vystoupí Gobrius.*)

MARDONIUS

Pak mějte rád i toho, co sem jde,
je mírný, trpělivý, což je přednost,
která snad opět přijde ke cti až
nebude v módě zuřivost.

ARBASES

Gobrie, vítej! Co mi přinášíš?

GOBRIUS

Své služby, sire, a zde tento dopis.

ARBASES

Od koho?

GOBRIUS

Od pokladnice půvabů a ctností,
od vaší přenešťastné sestry.

ARBASES

Ona je ve vězení, Gobrie — či ne?

GOBRIUS

Je, sire, dokud se vám nezlíbí
ji propustit, za což vás vkleče prosím.
Copak lze věznit pannu, ve které se
vše sladké v tomhle světě spojilo,
tu, jejíž mládí, dobrota by svedly
ochocit tygra, zkrotit barbara?
Při lásce, kterou ona chová k vám
v největší možné míře, jakou řád
světa a lidský zákon připouštějí,
slitujte se nad její božskou krásou.

ARBASES

Prosím tě, vstaň! Máš pravdu, že je krásná,
všechna tvá chvála byla pravdivá,
jen ona není. Pročs ji velebil?
Proč já to musel slyšet, Gobrie?
Kdybys jen tušil, jak jí chvála škodí,
z lítosti k ní bys mluvil jako lhář.
Tvá nevědomost mě teď, zoufalče,
zavlekla někam, odkud není návrat.
Snad že mě miluje, však bojím se,
že jiného chce víc. Co myslíš, Gobrie?

GOBRIUS

Výsosti, kdepak, tomu nevěřte.
Ať umřu, jestli tohle není klam.
Radši si přečtete ten dopis.

MARDONIUS

(*stranou:*)

Tahle láska nebo kýho satanáše natropí
větší spoušť než masopustní tejdén. To
bych byl radši zbitej, o hladu a plnej vši,
než přičichnout k něčemu takovému.
Kdo krále zažil, jak se neohroženě prodírá
houštinou mečů, vidět ho dneska, nevěřil
by svým očím. Den dva to s ním takhle
půjde dál a namoutě — zmlátí ho i krejčík
s jednou rukou přivázanou na zádech.

ARBASES

Ach běda, nuže, osvobodím ji,
a přec je tisíc důvodů, Gobrie,
tisíce věcí, které mluví proti.

to není moje živnost. Nemyslím,
že šlo o dárek, sire.

MARDONIUS
(*stranou:*)

Tenhle boj mu dává zabrat. Kdyby v poli
dostal napráskáno, takhle by netrojčil. Asi
to nebude zas on, dokud ho nevidím
s rukou roztrášenou od kulky nebo s pal-
cátem zaseknutým v rameni.

ARBASES
Jsem tu snad pro legraci?

BAKURIUS
Výsosti!

ARBASES
Nejspíš jsem! Ale ty jsi lump a lhář!

MARDONIUS
(*stranou:*)

Ted' udeří.

BAKURIUS
Troufám si říct, že nejsem, a sám ten,
kdo tohle tvrdí, hlásá nepravdu,
a horší je, i když je lepší pán.

MARDONIUS
(*stranou:*)

Dobře to řekl, opravdu.

ARBASES
Mluvíte, jak byste se nebál smrti, pane.

BAKURIUS
Zahynout čestně nemám, sire, strach.

ARBASES
Říkám vám, jestli ještě —

BAKURIUS
Můžete, Výsosti, říkat, co chcete.

MARDONIUS
(*stranou:*)

Kéž já bych měl tu možnost!

ARBASES

Taky řeknu!

Ta ženská nosí psaníčka. Víím o tom,
víím, že je nosí. Nosí dopisy.

MARDONIUS

Kdyby tu byl Bessus a někde v koutku jí
nakouk pod sukýnky, hned by vám, sire,
řek, co nosí.

ARBASES

Já na to přišel, nosí dopisy!

MARDONIUS
(*stranou:*)

Jestli to takhle půjde dál, kuplířky, ko-
morné a poslíčci budou mít po živnosti.
Díky Bohu, že mám u sebe jen tyhle vlád-
ní vyhlášky, které sepsal on sám.

ARBASES

Tímhle nic, králi, nedosáhnete.

TIGRANES

Co mám čím dosáhnout? Nechápu, sire.

ARBASES

Tohle vám, pane, nepomůže.

TIGRANES

Nepomůže?

ARBASES

Kdepak, Tigrane, to ti nepomůže.

TIGRANES

Výsosti, mluvte jasněji!

ARBASES

Ta ženská už nebude nosit žádné dopisy
tvé milence Panthee. U Boha — nebude!
Řek jsem, že ne.

MARDONIUS

(*stranou:*)

Z tohotohle by i světec klel jak voják a voják
klel jak pohan.

TIGRANES

To jste mi, králi, dal nejtěžší ránu.

ARBASES

Zavřete je oba do jedné cely a hlídejte mi
je pořádně! Jinak, pane, je váš život v sáz-
ce. Od teďka s nimi nikdo nesmí mluvit.

BAKURIUS

Jsem váš i vašich vášní pouhý sluha.

SPAKONIE

(*stranou:*)

Takové vězení si nechám líbit!

Je nejlepší, jaké si můžu přát.

(*Odejdou Bakurius s Tigranem
a Spakonií.*)

MARDONIUS

Jste nyní, sire, spokojen?

ARBASES

Hodláš mě kárat?

MARDONIUS

Ne.

našel kdy štěstí v lásce. V tobě je všechno, co dobří lidé nesnášejí, a budeš-li kdy zapsán v historii, historiku se mnou vynech, aby ti, kdož lásku ctí, z lítosti nad mou křivdou nepošlapali tvůj prokletý hrob a kletbami tě nevytrhli ze sna.

TIGRANES

Ó, ó!

SPAKONIE

Osud nám, doufám, určil stejný konec. I ty, jak já, zahyneš pro lásku, třebaže pro mě ne. Však buď si jistý, ta princezna tě nenávidí, spíš a radši by si vzala bejka, než takové zvíře, jak jsi ty. (*Stranou.*) Ouha, řala jsem ho až moc. — Smutek z té křivdy na mě tak, pane, doleh, že jsem sama náchylná křivdit. (*Stranou.*) Stydí se, to

jsem to přehnala. — Takže mi, milý králi, odpusťte moje slova, nechtěla jsem přitížit vašemu trápení. Však vězte, chybila jsem pouze z lásky, ne ze zlé vůle — takže jak já vám odpusťte zas vy mně a věřte, že jsem s to prominout vám každý hřích, jehož se zřeknete, byť by byl sebehorší.

TIGRANES

Spakonie, jsi vzácná, vzácná žena.

SPAKONIE

Dost, pane, jde sem král.

(*Vystoupí Arbases, Bakurius a Mardonius.*)

ARBASES

Dohlédls, aby náš převzácný vězeň měl vše, co třeba jeho majestátu?

BAKURIUS

Radši bych, aby jeho majestátu nebylo třeba mého dohlížení.

ARBASES

Ovšem. — Dobrý den, králi Tigrane.

TIGRANES

Lepší než den, strávený v téhle kobce, přeji já vám, veliký Arbasi.

ARBASES

Děkujem, vzácný králi, přijměte omluvu za to, že jsme dosud vás nepřišli navštívit. Snad zacházejí tu s vámi, jak se patří k vašemu postavení, a uvěznění, dá-li se to tak nazvat, soudím, není krušné a dva dny nepřesáhne.

TIGRANES

Děkuji,

zacházení je hodno postavení králova vězně. A mé uvěznění mi moc příjemné není, neb jsem je nečekal, ale já to zvládnou.

ARBASES

Co je to za ženskou, Bakurie?

BAKURIUS

Výsosti, jedna z princezniných dam.

ARBASES

Tušil jsem to. A kdo ji poslal?

BAKURIUS

Princezna, Výsosti.

ARBASES

Věděl jsem, že ji znám.

MARDONIUS

(*stranou:*)

Už ho to zase chytá, ta divná horečka, a bojím se, že co nevidět si to všichni odneseme. Vyléčit ho tak z toho zuřivého jančení! Válku potřebujem, kde chlapi běsní a říkají si co chtějí, ale na chrabrosti jim to neubírá. Tenhle malej mrzkej mír je nanic. Vedle něho i chlastání je ctnost.

ARBASES

Každý je podvodník a poslouchá jenom, co se mu hodí. Pročs ji pustil?

BAKURIUS

Vy sám jste prohlásil, že každý smí ho přijít navštívit. Pak měla prsten od princezny.

ARBASES

Dáreček Tigranovi?

Tak, pane, pravdu.

BAKURIUS

Nejsem zvyklý lhát,

vám spřízněností s bratrem králem, takže jen jedno vaše slovo jeho jménem dokáže hýbat říší.

PANTHEA

Víc než slovo ode mě dostaneš, aby to vyšlo.

SPAKONIE

Chcete mi svěřit důkaz, že jdu od vás? Má žebrota už přesahuje meze.

PANTHEA

Líbíte se mi, madam, a pak, věřte, dělá mi radost udělat vám radost, když jiné štěstí mě už nečeká. Zde jako důkaz vezměte si prsten, dejte jej stráží. Snad vás k němu pustí. Ať se vám všechna vaše přání splní.

SPAKONIE

Já vám zas přeji pokoj v duši.

PANTHEA

Kéž by!

(*Odejdou.*)

/IV/2/

(*Vystoupí Tigranes.*)

Já hlupák, zničil jsem sám sebe, vlastní rukou jsem zvrátil osud, jenž mi přál. Hrál jsem si s nadějí jak dítě s hračkou, až jsem ji rozbil. Pozdě želet. Ach, Spakonie, jak ses mi pomstila! Proč jsi mě sledovala jako stín? Abys mou touhu spálila? Proč já, sám zatracený blázen, jsem tě vsadil mezi sebe a slunce svého žití, abych teď mrazem chřádnul? Jak jsem mohl chtít víc ji než tu krásnou princeznu? Ty blázne, blázne, klubko bláznů, žij teď jak bídný otrok s rozvráceným nitrem. Patří ti to. Pročs nevzal s sebou jinou než právě ženu, která v tebe věří a rozvrací tvůj klid: Spakonii! Chceš ji za její lásku poslat k čertu? Tak tě vždy milovala, že mít čest, musel bys oplatit jí stejným citem.

Vždyť ona zapomněla na bolest a útrapy, co provázejí vašeň bezbřehou, divou, jakou ženy cítí, a pro tebe a tebou ztratila svou svobodu, své jméno, svoji zem. Spravedlivě mě, nebe, trestáš bičem, který jsem na sebe si uplet sám — ženou: ta mě má napravit. Teď pykám za nestálost, jen do mě! Ještě víc! Ať se mi duše v těle zalkne, že jsem bezuzdně, náhle, jako zvíře propad té nové tváři, když jsem slib dal jiné: ne jeden, spoustu, spoustu slibů. Zas mě ten požár v nitru spaluje, tak prudce, že kdybych ji nyní spatřil, žal rozdmýchá ten žár, až z toho zemřu. (*Vystoupí Bakurius a Spakonie.*)

BAKURIUS

Ten prsten znám. Můžete, madam,

vstoupit.

Tady je král.

SPAKONIE

Děkuji, pane, díky.

TIGRANES

Ona je zde! Kéž bych se hanbou propad do hrobu nebo ještě níž, kde bych nepřišel na světlo. Mám strach ji spatřit.

SPAKONIE

Neschovávej se, kdyby ses i ukryl až tam, kde země skrývá poklady, před tím, žes ukřivdil mi, neutečeš! Musím ti něco říct, než umřu. Kdybys byl dvakrát větší pán, pro mě jsi lotr. Velký jsi jenom v tom, jak dokážeš oklamat ženskou, králi falešníků. Toho se musí dožít Spakonie. Ta nebožka, než navždy zmlkne, viní tě, že jsi nestálý a vrtošivý, jak všechny poběhlice dohromady. Slib věrnosti tě váže míň, než břeh udrží řeky proud, a trvalý je jak bublina z pěny, co hned praskne. Vichr je vedle tebe bezvětrí, a spíš se námořníku podaří utišit hukot vzdmutého moře pořádným písknutím, než abys ty

PANTHEA

Já ji splním,
jen mluv. Z tak sladké, ctnostné povahy
nemůže vzejít žádné špatné přání.

SPAKONIE

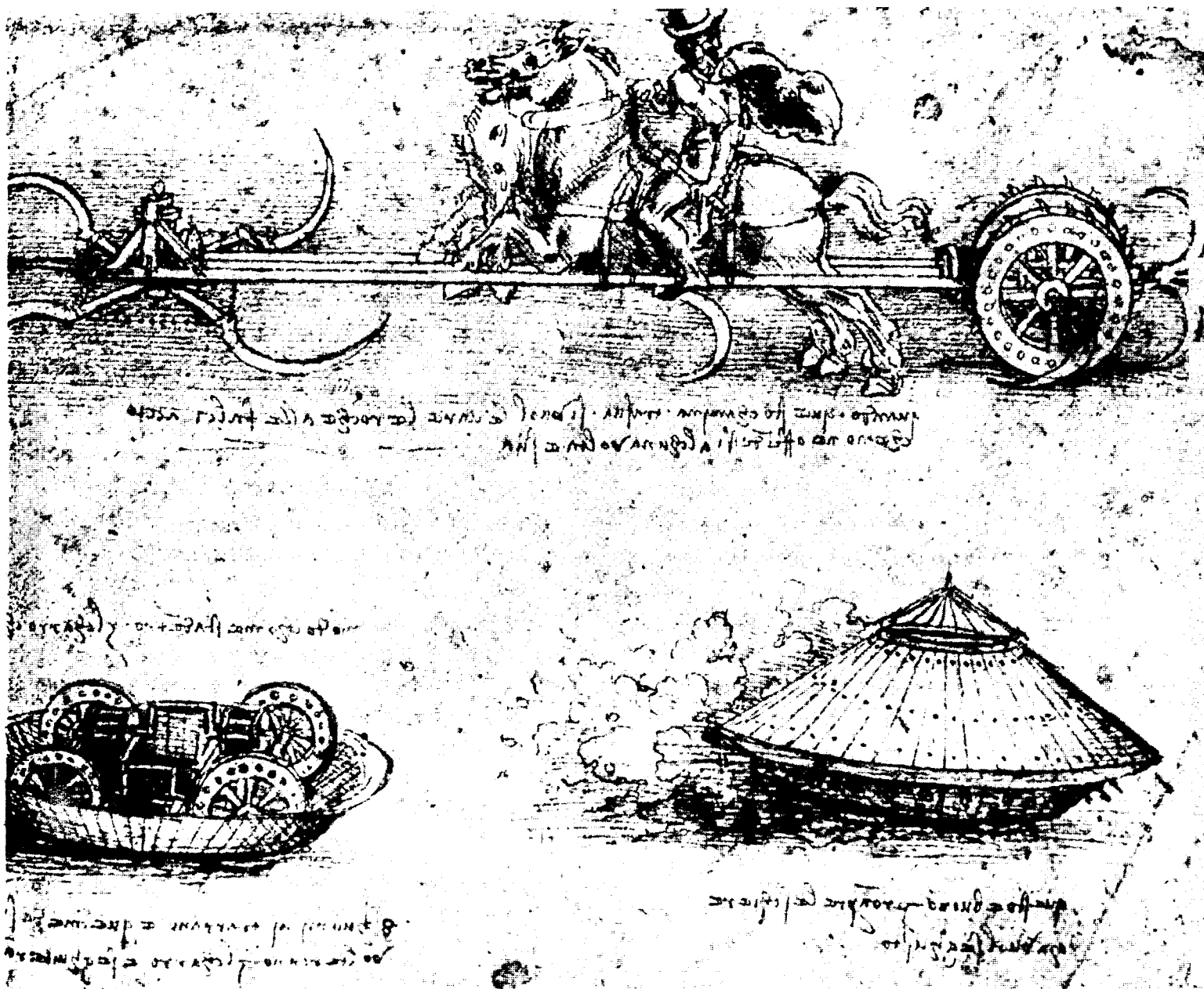
Šlechtná paní, pomozte mi tedy
navštívit krále Tigrana, jenž není
tu o nic větším vězněm, než jsem já.

PANTHEA

Šetřte si mě pro těžší úkoly,
Spakonie, snad Bakurius není
takový nezdvořák, aby vám bránil
ho navštívit, i když přijdete sama.

SPAKONIE

Vím, že mě nepustí, má vzácná paní,
jsem cizinka, nemám tu žádné jméno

21/

Náčrty válečných strojů
od Leonarda da Vinci

a chybí mi ta ženská kouzla, která
by svedla úřad obejít. Však vy
tohle vše máte a též moc, danou

jen že mu prostě vadí dobro, zákon.
S ním spolčí se, jeho snad nezkazíš.
Jak říkám — pryč.
(*Odejde Bessus.*)

Já ten hřích
nospáchám.

Tady ho uzamknu, kdybych měl puknout,
jak chce to ze mě ven, však nezhřeším.
Muč si mě, hříchu, zde tě uvězním.
(*Odejde.*)

/IV/1/

(*Vystoupí Gobrius, Panthea, Spakonie.*)

G O B R I U S

Napsala jste mu?

P A N T H E A

Ano, Gobrie.

G O B R I U S

Tak laskavá, výmluvná slova, že si
uvědomí hned svoji dvojí chybu:
že k vám byl zlý a sebe neovlád?

P A N T H E A

Slov napsala jsem dost, jestli ho slova
dokážou zbavit hněvu; takových,
že by ho měla pohnout k dobrotě.
Však nevím, jestli na ně bude dbát,
když je jich tolik a jsou od ženy.
Vpletla jsem tam i řadu pravd, jež mi
straní, a jestli se v něm ozve dobro —

G O B R I U S

Nemějte, madam, strach, i kdyby snad
hned neulevil vašim strastem, věřte,
že pak, až ctnostmi obrněna zdárně
projdete touhle bouří, která, doufám,
jen trochu zkouší vaši trpělivost,
pak dočkáte se nových, sladkých slastí.
Vždyť váš královský bratr, jenom až
se sebere a zjistí, jak se tuze
sám sobě odcizil a jak se vzdálil
své zlaté povaze, pak musí znovu
z těch ctnostných kořenů, jež nezvadly,
jen zanesly se přebujelou mízou,
vyrašit do slávy a vzepnout větve
— rovné jak spravedlnost, plné plodů —

vysoko, kam až vzhlíží naše víra.
Vím, že vás miluje, a přesvědčovat
vás dál snad nemusím.

P A N T H E A

Já tomu věřím.

Jistě však vím jen, jak ho miluju.
Tak vroucně, že kdyby ho mělo něco
z toho, co píšu o svém propuštění,
rozzlobit, buď mi, Bože, svědkem, radši
tu zůstanu navždy jak pochovaná.

G O B R I U S

Nic víc vám neublíží než ten žal,
který vás, bohužel, tak bolí. Ruku
mi nechte políbit a ještě dnes
ji králi podám s vysvětlením všeho,
co se tu stalo.

P A N T H E A

Mír vás provázej!

Jste dobrý člověk.

(*Odejde Gobrius.*)

Drahá Spakonie,

proč jste tak smutná?

S P A K O N I E

Nejdražší má paní!

P A N T H E A

Prosím vás, nehleďte v sobě žalost
větší, než cítím já, ať naše stesky
jako dva jestřábi se netrumfují,
kdo vzlétne výš. Snad mohu vaší trýzni
ulevit. Moji zhojit nelze.

S P A K O N I E

Kéž

je obě nebe utěší a vaši
promění v štěstí; zato mě se nikdy
má tvrdošíjná smůla nepustí.

P A N T H E A

Alespoň vidíme, jak obě dvě
jsme v područí svých smutků. Spakonie,
jak bych vám mohla pomoci?

S P A K O N I E

Vzácná paní,

zotročujete mě svou dobrotou.
Vždyť teď mi v životě už nezbývá,
než do smrti vám splácet svými díky.
Dobře, když chcete, budu troufalá
a přednesu svou prosbu.

MARDONIUS

Smí, ale král teď nemá čas. Jdi už, nebo zapomenu na svý dobrý vychování . . .

ARBASES

Jen ho nech, Mardonie, nechej ho. Musím s ním cosi vážně projednat a tebe mohu nyní postrádat.

MARDONIUS

Výsosti?

ARBASES

Řek jsem, že tě teď mohu postrádat.

BESSUS

Tak nepřekázej v státním jednání!

MARDONIUS

Opravdu, ty se pro to hodíš líp.
(*Odejde.*)

ARBASES

Bessi, uděláš něco pro mě, ano?

BESSUS

Pro vás? Ajcem trajcem, pro vás udělám cokoli, ať je to dobrý, špatný nebo všelijaký — bez výjimky.

ARBASES

Nepřísahej!

BESSUS

Saprlot — ale proč ne? Odpřísáhnu všechno.

ARBASES

Však až ti řeknu, o co jde, pak tvé svědomí ti to nedovolí spáchat.

BESSUS

To bych rád slyšel, co to teda je.

ARBASES

Chci, abys pro mě dostal moji sestru, víš, jak to myslím — pro nekalé věci.

BESSUS

Jo, chcete si s ní štrejchnout? Tak to udělám, to zvládnou, to se ví.

ARBASES

Uděláš to, a nic víc k tomu nemáš?

BESSUS

Víc? Ne. Proč? Nebo ještě něco? Jestli jo, tak řekněte, udělám to taky.

ARBASES

Copak ty nevíš, jaký je to hřích? Jsi ještě horší, než jsem já, i když

já sám mám v duši peklo. Mohl bys mě zkazit víc, než jsem. Prosím tě, řekni, jak se ti jeví po tom návrhu?

BESSUS

No podle mého Vaše Výsost ráčí vypadat už od narození pořád stejně dobře.

ARBASES

Však ty, žes přikýv, připadáš mi teď nejodpornější tvor a nejhnusnější, co jsem kdy viděl. Z očí sálají ti sirné plameny a zachvacují mě divnou infekcí; obrovská tlama se čtyřmi řadami železných zubů se mě teď, jak tu stojím, chystá pozřít!

BESSUS

O ničem takovém nevím. Ale na tom nezáleží, jak vypadám, tu prácičku svedu stejně dobře jako ktorejkoliv hezounek. A až to bude vyřízený a vy si třeba pomyslíte na paní matku, řekněte a uvidíte, jak to zvládnou.

ARBASES

Matku! — Odpusť mi nebe, že to slyším. Hrůza mě obchází. — Nenávidím tě víc nežli svůj hřích, jemuž bych rád připravil věčnou smrt, aby už nikdy v člověku nevzklíčil. Jsem odhodlán zemřít co láskou usouzený blázen, než spřáhnout se s takovým komplicem. Vždyť ty jsi pro ten hřích až příliš hříšný! Ze světa ztrať se, zmiz! (*Bije ho.*)

BESSUS

A za co, sire?

ARBASES

Provázen kletbami odleť jak běs do pustých krajů mezi obludy, a najdeš-li jen jednu stejnou stvůru, jako jsi sám, chlub se svou nevinností.

BESSUS

Výsosti!

ARBASES

Bez tobě podobných my vládci bychom nesvedli nikdy tolik špatností. Hledej si pána, který nectí nic a boří lidské, boží zákony i řády přírody, ne z vroucí touhy,

ARBASES

Ne? Tak jsi hlupák!
Klekni jí u nohou a nevstaň dřív, než
mě bude milovat.

MARDONIUS

Miluje vás!

ARBASES

Však víc než teď. A jinak. Jako žena
miluje manžela.

MARDONIUS

Jen málo žen
dokáže milovat své muže tak
jak ona vás.

ARBASES

Nechceš mi rozumět. Copak se sluší
to říkat naplno? Tak bez obalu,
když chceš. Já po ní toužím krvesmilnou
a necudnou a chlípnou hříšnou láskou,
tak hříšnou, že nás oba spolu s tebou
uvrhne v zatracení. Teď už chápeš?

MARDONIUS

Ano. Zde je váš prsten. Co jsem proved
v životě nečestného, abych byl
hoden tak hanebného poslání?

ARBASES

Neřekl jsi mi, že je splníš?

MARDONIUS

Ano,
jestli je přijmu. Kdybych s každým vlasem
ztrácel kus života a poslední
bych tímhle mohl spasit, říkám: ne!

ARBASES

Jak bídná, potupná je provinilost!
Tehle můj sluha, kterého bych dechem
mohl ze světa smést, mě porazí
tím, že si stojí na svém, a já po krk
s ním pranic nesvedu. — Mardonie,
byla to žádost muže nehodná
a já se za ni stydím.

MARDONIUS

Je-li to tak, poděkujte Bohu. Pochopte, ať
říkáte cokoli, lásky a poslušnosti ke králi
mě to zbavit nemůže. Ale tohle? Snad už
vás ani nebudu moct milovat: jste hříšník,
a jestli ten zločin provedete, neměl byste

mít žádnou pravomoc, protože pak by by-
lo tuze nespravedlivý, abyste vy kohokoli
za cokoli trestal. Na tohle já nejsem ta
správná nátura a chybí mi trpělivost při-
hlížet, kam se řítíte. Nemám nic než vaši
přízeň, ale ať ji radši ztratím, než udržovat
si ji za takových podmínek. Najdu si živo-
bytí jinde, u lidí, co mají šaty sice chudší
— ale my sami v nich budeme bohatší,
protože pod nima nebudeme skrývat žád-
ný neřesti. Bůh vás opatruj a naprav!

ARBASES

Stůj, Mardonie, počkej! Přestože
teď v tomhle stavu potřebuju k ruce
jen bídáky, kteří jsou ochotni
ke každé špatnosti, kdo ví, zda opět
se nezvrtné můj zpropadený osud
a nebudu zas hledat čestné muže,
v což doufám. Prosím, neopouštěj mě.

(Vystoupí Bessus.)

BESSUS

Kdepak je král?

MARDONIUS

Tady.

BESSUS

Výsosti, račte vidět, zde je nůž.

ARBASES

Co? Jaký nůž?

BESSUS

Můj meč už snědli.

MARDONIUS

Zmiz odtud, blázne, král má starosti
a není zvědav na tvé hloupé vtipy.

BESSUS

Hloupé vtipy? Ať nejsem čestný muž,
jestli tohle neudělali mí nepřátelé. Myslíte
snad, že lžu?

ARBASES

Ne, ne, v pořádku, Bessi, v pořádku,
jsem tomu rád.

MARDONIUS

Jestli tohle udělali tví nepřátelé, tak jsou
tví nepřátelé nožíři. Nech krále na pokoji!

BESSUS

Což jeho hrdinové k němu nesmí?

ARBASES

Skvěle, Mardonie.

Jak ty se máš?

MARDONIUS

Bojím se, líp než vy.

ARBASES

V to doufám, jinak, pravdu povědět,
bys prožíval hotové peklo. Žár
tak šíravý, že zemské ohně před ním
hasnou, mě spaluje, a není léku.
Není to zvláštní? Není na to lék.

MARDONIUS

Jestli se nepletu, pak tajíte
něco a rád byste to řekl, sire.

ARBASES

Ano, moc rád, jenže to nesvedu.

MARDONIUS

Tak ven s tím, Výsosti! Jestli je to nebezpečný, pro vás se ničeho nezaleknu. Nepovažuji svůj život za nic důležitějšího, než vskutku je. A vím, že je víc náhod a nástrah než hodin, které mám vyměřené. Radši život ztratím za královu věc než skrže horečku, škobrtnutí nebo zloděje, co mě ve spánku podrízne, poněvadž to všechno se může stát. Řekněte mi: co mám udělat?

ARBASES

(stranou:)

Nelze to říct. — Vyřídils Gobriovi,
ať sestře poskytne vše pohodlí,
co lze, a dovolí jí rozmlouvat,
s kým se jí zlíbí?

MARDONIUS

Ano, Výsosti.

ARBASES

A Bakurius dostal stejný rozkaz
ohledně Tigrana?

MARDONIUS

Ano.

ARBASES

Toť vše.

MARDONIUS

Na tohle jste znal odpověď už dřív.
A kromě toho, proč s tím byste dělal
takové okolky?

ARBASES

Dobře, tak ať to slyšíš. Zapřísahám
tě při vši lásce, cos mi slíboval,
jdi za mou sestrou.

MARDONIUS

Nuže, a co pak?

ARBASES

Víc nic.

MARDONIUS

No ne! A nemám jí nic říct?

ARBASES

Ani slovo.

Máš-li mě ale rád, zkus nenápadně
jí gestem naznačit . . .

MARDONIUS

Naznačit co?

Co jí mám od vás gestem naznačit?

ARBASES

Nezlob se, Mardonie, nejde to.

MARDONIUS

Nezlobím se — však mám na ni jen
koukat?

ARBASES

No to máš pravdu.

Tak vem jí tenhle prsten. Ještě něco!
Promluvíš s ní a řekneš, že mám rád
celou svou rodinu.

MARDONIUS

A víc už nic?

ARBASES

Ano. Ji že mám nejradši a víc,
než kterýkoliv bratr má rád sestru.

A to je vše.

MARDONIUS

Proč kvůli tomuhle
takové cavyky? Vyřídím to.

ARBASES

Mám ještě něco — zachováš mi věrnost?

MARDONIUS

Jestli to přijmu, co mi uložíte,
ten úkol splním, kdyby hromy bily.

ARBASES

Mám ji rád víc, než na bratra se sluší.
Teď už mi rozumíš?

MARDONIUS

Doufám, sire, že ne.

nohu budu mít aspoň o týden dřív vykurývanou.

BAKURIUS

Jakou nohu? Co máš zase s nohou? Však já tě vykurýruju, vstaň!

BESSUS

Milorde, to od vás není rytířské.

BAKURIUS

Že si vůbec bereš tohle slovo do huby? Já z tebe podobné výrazy vymlátím, než odejdu. (*Kope do něj.*)

BESSUS

Chápu to, milorde, jako trest za urážku, kterou jsem vám uštedřil, když jsem byl ještě zbabělec.

BAKURIUS

Když jsi byl? Jestli nepřiznáš, že jsi pořád srab a sketa, zmlátím tě jako žito.

BESSUS

Přiznávám, přiznávám.

BAKURIUS

Přiznáváš? Tak proč potom, pane, nosíte svůj meč? Dolů s ním, honem!

BESSUS

Milorde —

BAKURIUS

Řekl jsem dolů — sem s ním! Jinak dokud žiju, bude tě ze mě bolet hlava.

BESSUS

Takový pěkný jílec! Jestli se Vaší Urozenosti líbí, milerád vám ho daruju jako pozornost k Novému roku. (*Odevzdává mu meč s připevněným nožem.*)

BAKURIUS

Srdečně vám děkuji, milý kapitáne. Sbohem!

BESSUS

Ještě slovíčko. Mohl bych poprosit Vaši Urozenost, aby mi vrátila nůž?

BAKURIUS

Ale zajisté, kapitáne! (*Vrací mu nůž.*) Ať vám slouží, a hlavně dobře jezte! Kdoví, co nás ještě všechno čeká. Adijé, kapitáne! (*Odejde.*)

BESSUS

Určitě mi poslouží víc než meč. Duše níz-

ká je na tom v jedný věci přece líp než ti chrabří duchové: zůstává si pěkně pořád na svém. Nic ji nemůže srazit dolů, ani vejprask. Vždyť já onehdy veřejně slíbil králi, že donutím své nactiutrhače, aby okousali můj meč na dýlku nože. A jelikož nevím, kde shánět jiný meč, a protože svou pověst stejně neubráním jinak než drzostí, odpřisáhnu králi a všem jeho věrným, že tohle je všechno, co z mýho meče zbylo.

(*Odejde.*)

/III/3/

(*Vystoupí Mardonius.*)

MARDONIUS

Musím krále pohnout k řeči. Děje se s ním něco tuze divného a bojím se, že znám příčinu až moc dobře. Tou metlou ho spravedlivě trestá nebe a jistě tím sleduje nějaký skrytý cíl. Už se za mnou táhne dvacátou místností, a kdykoli se zastavím a čekám na jeho rozkaz, zapýří se jak dívinka a kouká na mě, jako by mu stud bránil v tom, co má za lubem. Pak se odvrátí, ale jak jdu dál, běží zase za mnou.

(*Vystoupí Arbases.*)

No vida ho! Už toho mám dost a přitom nevím proč, ale je mi do breku, když ho takhle vidím. Vždyť i jeho nepřátelé, z jejichž ran on rostl ke slávě, by se rozbrečeli, vidět ho takhle.

ARBASES

(*stranou:*)

Ani to nevyslovím. K čemu je mi srdce, když chová myšlenky, jež nelze vyřknout? Tam v černém nitru, v temnotě se krčí myšlenek stovky, jež nesnesou světla. Svědomí, umeňš mě, až se stane

skutkem,

co ted' mně bráníš jenom pojmenovat.

(*MARDONIUS:*
Jak je vám, sire?

MARDONIUS

Sire?

ARBASES

Můžeš-li, podepři mě, prosím.
Neztloust jsem nějak?

MARDONIUS

Ne, jste pořád stejný.

ARBASES

Ale jsem těžší.

MARDONIUS

Ne.

ARBASES

Tak proč mě nohy
nechtějí nést? To v poli nesly mě
do horších patálií, vzpomínáš?

MARDONIUS

Však zase ponесou.

ARBASES

Ne, to je pryč.

MARDONIUS

Jděte si odpočinout.

ARBASES

Mardonie,
až přijdu do řečí a uslyšíš
o mně jen samou hanu, vzpomeneš
si na mé lepší dny?

MARDONIUS

Jó.

ARBASES

Tak si vzpomeň,
prosím tě o to, ty se nevrátí.

MARDONIUS

Žádný strach.
(*Odejdou.*)

/III/2/

(*Vystoupí Bessus.*)

BESSUS

Pořád se mluví o slávě. Já ji získal ve válce, ale za pár šestáků ji s každým vyměním. Někdo říká, že by se rád proslavil, jenom kdyby to nebylo tak nebezpečný. Kdepak! I kdybych stál od hlavy k patě v brnění, ani se nehnul a sláva na mě jen

tak spadla, já ji nechci. K tý pověsti jsem přišel jenom proto, že jsem chtěl utýct, což ví jen Mardonius, a neprozradí to, aby mě naštvál. Než jsem se dostal k armádě, přišel jsem do města: mladíček, kterej nic neměl, nic neuměl a nikoho neznal. Prázdněj žaludek mě naučil, jak lhát a pomlouvát jedny, aby mě druzí zvali na večeri, jenže ti první mě vždycky ztloukli. Dva dny jsem se postil, dokud se ve mně neozval hlad: „Auvej, auvej!“ Pak jsem měl zas žaludek na to tupit a pomlouvát. Tak to šlo až do chvíle, než mě pověsili za paty a seřezali lískovkou. — To mě rovnou mohli upíct a předhodit někomu jako flák zvěřiny! — Pak už se to jedlo a pomlouvalo v klidu. Pro celý království jsem totiž byl ten moula, co ho zpráskali, takže ať jsem řek cokoli, každěj se jen smál, ale nikdo se nevztekal. A já byl rád. Zlatý čas! Potom si Bůh povolal k sobě tetičku, která mi přes bratrance odkázala dvě stě liber, a on, snad že mě pokládal za odvážnýho větroplacha, za ty peníze postavil setninu a mě s ní poslal do Arménie. Utek bych, o to nic, ale nikdo se mnou nechtěl a sám jsem si netrouf. V bitvě jsem byl jen jednou. Chtěl jsem zmizet, ale Mardonius mě zmlátil maršálskou holí. Pak jsem přece jenom vzal do zaječích, ale tak jsem se bál, že jako bych koukal kolenem, prchal jsem s celou setninou rovnou proti nepříteli a porazil ho. Teď mě zpráva o mé udatnosti předběhla a povídá se, že jak jsem byl v mládí štěně, tak dneska je ze mě hafan. Mor na ty jejich řečičky! Budou mě stát pěkných pár přes nos. A přitom Mardonius by mě z toho moh dostat, kdyby chtěl. Teď si chce totiž každěj na mně hojit svou pověst a všichni, které jsem pozorázel, mě jeden přes druhého žádají o satisfakci, čestnou satisfakci, jak tomu říkají — v souboji.

(*Vystoupí pán.*)

PÁN

Dobrý den, kapitáne Bessi!

a jako rozhněvaný Bůh byl hluchý
k prosbám a modlitbám. Teď já si kleknu,
(*Kleká.*)

vy zahrňte mě stejným pohrdáním,
vydržím to. Však skončeme to celé
tím, že mi odpustíte.

PANTHEA

(*Kleká.*)

Váš hněv, sire,
mě tolik netrápil jako váš výsměch.

ARBASES

Takže mi nikdy neodpustí. To je
můj konec.

PANTHEA

Jste-li upřímný, tak vstaňte,
věnujte mi jen jeden něžný pohled
a pár laskavých slov — a budu v ráji.

ARBASES

Tak vstaňte se mnou.

(*Vstává a zvedá Pantheu.*)

Prohlašuji tě
za víru svého žití, vzácný klenot,
nejlepší ze všech sester, za tu, jež je
mi dražší života, za vrchol štěstí,
jaký si možno přát. A jestli někdy
mé chování tě pojmenuje jinak,
tak ať mě stihne zkáza.

PANTHEA

To je lepší,
než kdybych váš hněv vůbec nepoznala.
Přišlo to jako milost před popravou.
Znovu mě zatratte, jestliže vám
odmítnu někdy sloužit do skonání.

ARBASES

Buď tedy pozdravena — ještě jednou,
(*Líbá ji.*)

ať naše pouto sílí. (*Stranou.*) To je sen. —
Možná že máte pořád pochybnosti.

Na, třetí pusa tě jich zproští. (*Stranou.*)

Brodím
se v hříchu a sám sebe hloupě klamu. —
Odveďte ji a zavřete do její
komnaty. Gobrie, nikdo k ní nesmí!

PANTHEA

Proboha, proč?

ARBASES

Nemohu odpovědět. —

Udělej to!

GOBRIUS

Ach, sire —

ARBASES

Dost! — Tak dělej!

MARDONIUS

(*stranou.*)

Cím dál tím líp.

PANTHEA

Vyslyšte mě!

ARBASES

Nechci vás poslouchat. —

Pryč s ní, ať se tu nikdo nezastává
těhleté stvůry, čarodějnice,
té jeduplné zrádkyně!

GOBRIUS

Madam, moc mě to mrzí.

PANTHEA

V pořádku,

jen když to krále těší.

ARBASES

Bessi, běž,
dohlídni na ni taky! — Jestli dřív
nezemřu, dokážu, že co jsem řekl,
je pravda. Ale teď jsem strašně nemocný,
ona mě otráвила polibkem,
má na rtech jed a v očích čáry, jimiž
kdekoho poblouzní. Už ani slovo! Zmizte!

(*Odejdou všichni až na Arbase
a Mardonie.*)

Proč ty, jenž ve válkách mě učinils
osudem, který, jak si zamane,
přetíná nitky života, teď hodláš
mi připravit potupný, bídný konec?
Co jsem, že se chceš se mnou měřit? Jestli
mé skryté myšlenky ti někdy lály,
copak ti mohly ublížit? Máš moc
mě prodchnout lítostí, abych byl hoden
tvé milosti. Učiň tak tedy — ano,
raději tak, než abys trestal mě
tak nelidskými hříchy. Krvesmilstvo
už v sobě cítím, jenom božská síla
ho ze mě sejme. — Mardonie, kde jsi?

Teď zas jo? No vida!

ARBASES

A jak si vůbec můžeš dovolit s ní mluvit?

TIGRANES

Dovolit? Vždyť jste mě sem kvůli tomu přivedl, sire.

ARBASES

Možná jsem tak mluvil.

Kdybych to byl i odpřisáh, jsi blázen, žes to vzal vážně. Jedno její slůvko má cenu života. Mlč, jak se patří, nebo ti jazyk uříznu.

SPAKONIE

(*stranou:*)

Chvála tobě!

TIGRANES

Uříznout jazyk? Něco takového snad nedělají ani barbaři.

Řád přírody i lidstva rozvracíš! Zacházíš se mnou, jako bych byl vězněm za mrzkou krádež. Řezat jazyk! Musím a budu mluvit, kdyby hromy byly!

ARBASES

Že budeš?

SPAKONIE

(*stranou:*)

Nešťastný osude!

TIGRANES

Vážená paní, nemějte z jeho hněvu strach, to nic.

ARBASES

Směješ se mému hněvu? Kdybych bít se nestyděl s tím, o němž vím, že zas ho porazím, dal bych ti další lekci.

MARDONIUS

(*stranou:*)

Jedno výkupný mu už dluží. Teď by si to měli rozdat hop, anebo trop.

ARBASES

Za mříže s ním! — Teď, sire, uvidíte, jestli je můj hněv k smíchu. — Hněte sebou!

Chop se ho, Bakurie. — Poznáš, že mé slovo je jak vítr: to, co drapne, před sebou žene jako pápěří.

TIGRANES

Ty ruce pryč!

ARBASES

Jděte mu pomoci!

TIGRANES

Pusťte!

1. PÁN

Je zbytečné se bránit.

2. PÁN

Mějte rozum!

BAKURIUS

Rozkaz je rozkaz, pane, je nám líto. (*Chopí se ho.*)

ARBASES

Vy loudové, za flígr s ním a ven!

BAKURIUS

Tak pojd'te, pane.

TIGRANES

Spravedlnosti, dej mi dost sil, ať tyhle setřesu. — Jste, sire, tyran horší Herodese a Tantalos nepoznal větší muka. Jak byste vytáh z nejkřutější zimy k smrti vyhládlé, zmrzlé žebráky, pak je vzal domů, ukázal jim oheň a zas je poslal zpátky. Stejně tak jednáte se mnou.

ARBASES

Bakurie, hlídat!

(*Odejdou Tigranes, odváděn dvěma pány, a Bakurius.*)

SPAKONIE

(*stranou:*)

Nic zlého jsem mu nikdy nepřála, teď však jsem ráda, že ho zavřou. Co si já opuštěná počnu?

GOBRIUS

Chcete, sire, zanechat takhle svou zoufalou sestru?

ARBASES

Ne, Gobrie, moc jsem jí ublížil, hledal jsem v sobě věci, které ve mně nejsou.

(*Panthee:*)

Vy jste tu klečela a já jsem zatvrzele, nevšímavě stál

jež vilné matky sem tam pohodily,
dočista beze jména.

ARBASES

Dost už! Ticho!

(*stranou:*)

Proč její hlas tak uchu lahodí
a pro mě je to hřích mu naslouchat?
Každý se z něj smí radovat, však mně
přináší prokletí. — Jste krásná, moudrá,
a jistě ctnostná. Požehnaný ten,
kdo je vám blízko co váš bratr. Však
pro mě jste zhoubná nemoc, trápení,
bol bez konce, bez víry v uzdravení,
choroba, která je tak pekelná,
že ten, kdo mě chce vyléčit, se musí
zříct navždy morálky a víry v Boha
a nechat lidstvo jako divou zvěř
vyvádět cokoli, jak se jim zlíbí,
volně, jak když se třeba chtějí napít.
Už na mě nemluvte; a přece budu
teď touhou zmírat po tom, čeho dosíct
by pro mě znamenalo smrt. — Nechci,
aby se jí z vás někdo zastával.
Co chcete říct, vím nejlíp sám. — Proč
mořit

mozek i tělo. Ty si odpočiň. (*Usedne.*)
Vždyť tenhle uvnitř pracuje teď za dva.

PANTHEA

Měla jsem radši mlčet.

GOBRIUS

Madam, klid.

Krále to přejde. Něco do něj vjelo,
však uvidíte, že to brzy skončí.

PANTHEA

Bože, ať je to pravda!

TIGRANES

(*stranou:*)

Přesto že ta, jíž jsem dal slib, je zde,
svou vášeň potlačit už nesvedu.
I kdyby otec hrůzou z hrobu vstal
a křičel: „Zadrž!“ — ven to musí.

(*Pantbee:*)

Madam,

smí cizinec a vězeň poprosit
vás o přivítání?

PANTHEA

Jste vítán, pane,
doufám. Však jestli ne, já nezmůžu,
abyste byl, vždyť jsem tu cizejší
cizinec nežli vy. O vás ví každý,
kde máte domov. Já nepatřím nikam.
Kdoví kdo mě tu zapomněl a ztratil,
a u dvora mě pouze trpí jak tu,
již nikdo nechce.

SPAKONIE

(*stranou:*)

Bože, bojím se,
že Tigranes je lapen. Zdá se, že
se střetli pohledem. Teď by mě spasil
už jenom zázrak.

TIGRANES

Proč odvracíte se a pláčete?
Taková slova se k vám nehodí!
Že nepatříte nikam? Nechtějí vás?

SPAKONIE

(*stranou:*)

Je to tak!

TIGRANES

Tak buďte má —

ARBASES

Cože?

TIGRANES

— a uvidíme,
zda chcete toho, jenž vás chce a má.

ARBASES

Oni si povídají!

TIGRANES

Národy

vás budou chtít za svoji královnu.

ARBASES

Tigrane, nejsi snad můj zajatec?

TIGRANES

To jsem.

ARBASES

A kdo je tohle?

TIGRANES

Vaše sestra.

ARBASES

Ano, má sestra.

MARDONIUS

(*stranou:*)

GOBRIUS
Však to je ona!

ARBASES
Ne!

GOBRIUS
Ano!

ARBASES
Ty lžeš!

GOBRIUS
Že lžu?

ARBASES
Jak d'as. U Boha, lžeš jak d'as!
Sestra je — mrtva? Neboj se a mluv,
je-li to pravda. Vždyť jsem člověk, jak
bych

se mohl Bohu protivit. Ale
nezkoušej na mě tyhle podfuky. —
Stojíte němí, užaslí, jak vidím,
a máte strach mi odpovědět: vskutku
každého čeká jednou konec, nad čímž
truchlíci vždycky svorně truchlí. Aspoň
že zemřela co panna. Nevinnější
než spánek, čistější než blankyt očí.
Tam v nebi provází ji blaženost
a jistě smířena je s osudem.
Věřte, že ponesu ten kříž jak muž.
Zemřít musíme všichni, ale jak —
učme se od ní.

GOBRIUS
Sire, zbůhdarma
se trápíte, pronic a zanic, doufám,
že smrt si na ni ještě dlouho počká.
Říkám vám, je to ona, zabte mě,
jestli mi nevěříte. Smrtný
chrapot vás přesvědčí, že jsem měl
pravdu.

ARBASES
Gobrie, myslíš tuhle dámu?

GOBRIUS
Ano.
Ona je vaše sestra, sestra, která
vás tolik miluje. A pro ni pláču,
když vidím, jak ji trápíte.

ARBASES
To ne!

TIGRANES
(stranou:)

Hnus! To snad není pravda!
Víc nesnesu. Musím se představit.
A přece pohled na Spakonii
mě děsí tak, jak toho, kdo chce zhřešit
vyděsí rachot hromu.

ARBASES

Jdi mi z očí!

A dost už o tom! Napříště kdo řekne,
či jen si pomyslí, že je má sestra,
je pro mě zrádce, strůjce mojí smrti.
Tu nejpodlejší lež si vymyslel
ten, jenž chce připravit o rozum krále.
Kdo ji chce hlásat, radši ať svůj meč
ponoří sem — bude to stejný hřích.
Není má příbuzná a nebude,
i kdyby třeba byla, tak jsem rozhod.
Je snad někdo z vás proti? Moje moc
je jako moře: musíte ji snášet,
ne se jí protivit. Já prohlašuji,
že se mnou má tak málo rodné krve,
jak já mám s nahatými Indiány.
Z vás nejchrabřejší teď mi odpovězte:
je moje sestra?

MARDONIUS
(stranou:)

To je teda dobrý.

BESSUS
Á, kdepak, není, Výsosti, jak račte! Nikdy
jsem nemyslel, že je. Není vám podobná.

ARBASES
To není, opravdu!

MARDONIUS
(Bessovi:)

Ať visíš, lotře!

PANTHEA
Výsosti, řeknu jenom toto. Stejnou
mocí, jíž odcizil jste se mé krvi,
mě můžete prohlásit za mrtvou,
a smí-li cizinka chtít od vás tolik
lásky, pak prosím, udělejte to.
Chci-li však příliš, aspoň rozkažte,
aby mě jinde vzali za svou, Bože,
ať nežiju jak plody hříšných lásek,

PANTHEA

Ach, sire, já se bojím, díváte se na mě jako na odpornou věc, které byste se nejraději vyhnul.

GOBRIUS

Výsosti, prosím, řekněte jí něco!

ARBASES

Cože?

PANTHEA

Vím, že jsem bídná, ale nejsem zlá. Svou nevinností obrněna budu tu klečct třeba do skonání, dokud mě neobdarujete vlídným slovem.

TIGRANES

Ztratil jste řeč?

ARBASES

(*stranou:*)

Řeč? Co se se mnou stalo?

Co se mi vkradlo do prsou? Kdo jsi? Pohled' mi do očí! Ukaž se! Vylez! Jak mě ta křídla uvnitř spalují! Ven! Pryč! Ne, mě si neosedláš! Zmiz! Jestli jsi láska, ven! Ať už jsi pryč! Nebo tě vyrvu z raněného nitra, srazím tě k zemi, rukou vyškubnu ti z chlípných křídel brk a tvojí krví tvé rozkochané matce napíšu, že lásky moc je lež a že tvé šípy setřese odhodlaný muž jak zrnka prachu. Vím, že se bojíš. Táhni! Zmiz!

TIGRANES

(*stranou:*)

Zatraceně, tak na co ještě čeká? Milovat ji, to není věrolomnost. Co je můj slib, když objevila se ta, před níž sliby hasnou? Té chci sloužit a tu chci milovat. Ať už nás představí!

PANTHEA

Nechcete mluvit? Nenajdete v sobě laskavé slůvko? Proč mám okázale z vás páct odpověď? Nestůjte tu jak němý. Řekněte mi něco, třeba i zlého, co mě k smrti raní.

MARDONIUS

Tak vypustil jste duši nebo co? Už jako muž nenechte ji tu takhle

bez povšimnutí klečct. Vždyť i strom by promluvil před touhle zbožnou úctou.

ARBASES

Myslíš tu dámu? Zvedni ji ze země! Proč necháte ji takhle dlouho klečct? — Vážená paní, vaše krása smí spíš rozkazovat nežli prosit. Jaké je vaše přání? Splním vám je. Ale čas letí a mě čeká spousta práce. Kde však je sestra? Přiveďte ji!

MARDONIUS

(*stranou:*)

Šílí?

ARBASES

Gobrie, kde je?

GOBRIUS

Sire?

ARBASES

Kde je? Mluv!

GOBRIUS

A kdopak, Výsosti?

ARBASES

Kdo? Zapomněl jsi? Moje sestra přece!

GOBRIUS

Výsosti, sestra?

ARBASES

Výsosti, sestra? Kdo mihn tumpachovej mi prozradí, kde je?

GOBRIUS

Copak ji nevidíte?

ARBASES

Kde?

GOBRIUS

Tady.

ARBASES

Kde tady?

MARDONIUS

Tak probóha, jste slepý?

ARBASES

Kterou z nich myslíš? Tuhle malou? (*Ukazuje na Spakonii.*)

GOBRIUS

Ne.

ARBASES

Že ne? Proč se mi vysmíváš? Pak už tu zbývá jen ta krásná prosebnice.

ZÁPIS O VĚCECH,
KTERÉ JSEM NAKOUPIL
PRO SLUŽEBNÍKY LORDA ADMIRÁLA
OD 3. DUBNA 1598,
JAK NÁSLEDUJE:

	Liber	Šilinků	Pencí
Zakoupil damaškový vojenský plášť, pošíťý sametem	0	18	0
Zakoupil soukenné nobavice, vyšíváné stříbrem a pošíťé dykytjou			
Zakoupil pár dlouhých černých vlněných punčoch	0	8	0
Zakoupil 1 černou atlasovou kazajku			
Zakoupil 1 trikotové nobavice, zdobené sametem	4	15	0
Zakoupil plášť, ve kterém má být neviditelný			
Zakoupil plášť pro Nembia	3	10	0
Zakoupil kazajku z bílého atlasu hustě zlatem premovanou a stříbroblavové nobavice nahoře stříbrem premované	7	0	0
Zakoupil od syna 5 obleků	20	0	0
Zakoupil od syna 4 obleky	17	0	0

/Z. H./

Ty však jsi chráněn.

TIGRANES

Chráněn jsem až moc.

(Vystoupí Gobrius, Arana, Panthea, Spakonie, Bakurius, Mardonius, 2. pán a Bes-sus.)

ARANA

Klaním se hluboce a sklonila bych se až k hrobu, kdybych takto mohla vzdát vaší milosrdnosti svůj dík.

ARBASES

Vstaňte! To já před vámi klekám. Slunce by nesneslo tu hanbu, kdyby vy jste přede mnou se měla kořit.

ARANA

Jste můj král.

ARBASES

A vy má matka. Vstaňte, zbavte duši, jak já zbavil svou paměť, vzpomínek na vaše přečiny, a zazáříte čistounkou nevinností.

ARANA

Přišla jsem

vedena povinností říci vám, jak lituji svých činů. Dál tu zůstat, jenom bych zvětšovala svoji hanbu. Ta moc, která vás chrání přede mnou, kéž bdí nad vámi stále.

ARBASES

Vaše přání

budiž vám rozkazem.

(Odejde Arana.)

PANTHEA

Ted' mohu zemřít,

když vidím, že se vrátil živ a zdrav můj pán, můj král; nic lepšího mi svět nemůže nabídnout. Už není nic, oč chtěla bych, oč směla prosit Boha, když do smrti mu musím žehnat za to, že splnil mi to nejvroucnější přání.

GOBRIUS

Proč Vaše Výsost neodpovídá?

ARBASES

A komu?

GOBRIUS

Princezně.

já přinutím ji, aby si ho vzala,
a nechci od ní slyšet odmítnutí.

G O B R I U S

(*stranou:*)

Dej, Bože, ať se můj plán zdaří. Víš,
že jednám správně. — K čemu násilí,
ona vás miluje.

A R B A S E S

Jak moc? Jen mluv!

G O B R I U S

Více než lidi, již se živí prací,
milují svoje zdraví, víc než já bych
miloval toho, který pro mě zemřel,
kdyby zas žil.

A R B A S E S

Po matce tedy není?

G O B R I U S

Kdepak. Když jste byl v Arménii raněn,
netrouf jsem si jí o tom říct. Vždyť dřív
pro každé škrábnutí hned s brekem prchla
do svého pokoje a o hladu
tam vyčkávala, až se uzdravíte.
A měl-li navíc posel zpoždění,
než zpráva došla, byla Panthea
tak blízko smrti jak vy uzdravení.

A R B A S E S

Chudinka! Přesto musí poslouchat.
Kdybych jen věděl, jak jí vyčinit.
Chtěl bych ji vidět. Poslal jsi už pro ni,
že na ni čekám?

G O B R I U S

Ano, sire, poslal.

(*Vystoupí 1. pán a Tigranes.*)

1. P Á N

Sire, zde je arménský král.

A R B A S E S

Je vítán.

1. P Á N

Královna-matka s princeznou čekají
venku.

A R B A S E S

Přived' je, Gobrie.

(*Odejde Gobrius.*)

Tigrane, jistě
si myslíš, že je zvláštní zem, kde matky
své vlastní syny chtějí otrávit.

- 1 ženský plášť ze zlatohlavu
- 1 rezavě hnědý sametový plášť pro ženy se stříbrným dracounem
- 1 černý sametový plášť, vyšíváný zlatou nití
- 1 žlutý atlasový plášť pro ženy, vyšíváný zlatou a stříbrnou nití
- 1 plechové nákolence
sametový plášť pro Jindřicha V.
- 1 benátské kalhoty z karmazínu, zlatě přemované
- 1 modrý taftový oblek, pošíť stříbrným dracounem
- 1 Longshanksův oblek
- 1 atlasová kazajka oranžové barvy se zlatým přemováním
atlasová kazajka pro Jindřicha V. se zlatým přemováním
- 1 španělská kazajka z karmazínu, prořezávaná
- 1 španělský pás, vyšíváný stříbrnou nití
- 1 světle modrá taftová kazajka pro chlapce
- 2 suknice, 1 bílá, 1 modrá, z hedvábu
- 1 šedá mnišská kutna . . .

1. MĚŠTKA

Tak to bude letos první. Už mám na ně chuť. Snad nějaký dostanem, když to říkal.

2. MĚŠTKA

Musíme si pospíšet! Dejte každému u vás v domě košík, ať toho koukaj přinýst co nejvíc!

(Odejdu.)

/III/1/

(Vystoupí Arbases a Gobrius.)

ARBASES

Sestra se zdráhá?

GOBRIUS

Ale to zas ne.

Jen se jí, sire, příliš nelíbí,
že manžela si nevybrala sama.

ARBASES

Můžeš být klidný, já ji naučím,
co je to podrobit se její vůli!
Přece si tady u nás nechce vzít
sprostého sluhu!

GOBRIUS

Není zatvrzelá,
ach, to byste jí křivdil. Jistě ráda
vás ve všem poslechne. Až spatříte ji,
nerad se budete s tou krásou loučit.

ARBASES

Jaképak loučení? Copak jsi blázen?
Vždyť je to moje sestra.

GOBRIUS

Ano, sire.

Však škoda, aby naše říše zchudla
o tento skvost ve prospěch jiné země.

ARBASES

Pche! Vezme si ho!

GOBRIUS

(stranou.)

— Doufám jen, že ne. —

Myslím, že ano, sire.

ARBASES

Být Panthea mým otcem a mou matkou
a vůbec vším, čím bližní zvou své bližní.

- 1 mužský plášť, pošíty bílou kožešinou
- Dabův plášť ze stříbroblavu
- 1 benátské kalhoty broskvové barvy, neprořezávané a pošíty dracounem z červené mědi
- 1 šarlatový plášť se stříbrnými knoflíky
- 1 dlouhý plášť z černého sametu, pošíty širokými černými stuhami
- 1 černý atlasový oblek
- 1 černý sametový plášť, pošíty černými šňůrami papouščí háv, v němž brál pan William Sly
- 1 nobavice broskvové barvy se stříbrnými točenicemi
- 1 černé stříbroblavové nobavice zdobené dykytou
- Tamerlánovy plundry z karmínového sametu
- 1 pár hedvábných punčoch se stříbrnými šňůrkami
- 1 Faethonův oblek
- 1 zlatoblavové nobavice se zlatým premováním
- 1 benátské kalhoty myší barvy se širokým zlatým premováním
- 1 kazajka ohňové barvy, prořezávaná
- 1 černá atlasová kazajka s hustým černým a zlatým premováním
- 1 krajka hřebíčkové barvy, prořezávaná a se zlatým dracounem
- 1 bílá saténová kazajka, pošíta červenou dykytou
- 1 zelený pás se stříbrným premováním
- 1 černý pás se stříbrným premováním
- 1 červená španělská kazajka vyšíváná
- 1 atlasová škraboška broskvové barvy
- Tassův oblek
- 1 mohérová róba s rukávy
- 1 modrá róba s rukávy
- 1 rezavě hnědá róba s rukávy
- 1 poloviční róba broskvové barvy
- 1 dlouhá róba, pošíta kolečky
- 1 oranžově bílý šátek, zdobený kolečky
- Didonina róba
- suknice
- bílá dykytová říza se zlatým lemováním
- 1 mníšské kalhoty do Robina Hooda
- 1 Pygův kabátek

ARBASES

Je-li snad něco, čím bych mohl komu
jakkoli prospět, mluvte, prosím vás,
neboť už bohužel se musím vzdát.
Škoda že z vaší milé společnosti
mě nemile volají úkoly,
jinak bych rád tu, věřte, s vámi zůstal.
Sešli jste se tu v hojném počtu, čímž
mi prokazujete svou lásku. Budu
se proto za vás modlit. Kéž vám nebe
popřeje dlouhý život, ve zdraví
se dočkejte, jak děti vašich dětí
hodovat budou v blahobytu. Kdyby
vám něco scházelo, dejte mi vědět.
Vám všem chci být jak otec. Bůh vám
žehnej!

VŠICHNI

Ať žije král! Ať žije král! Hurá!
(*Odejdou oba králové s průvodem.*)

1. MUŽ

Tak půjdeme? Už je po všem.

ŽENA

No jo, propánajána, vždyť já musím
zatopit.

2. MUŽ

Tak jde se, jde se. Už to skončilo.

3. MUŽ

Dobrá. — Sbohem, Filipe.

1. MĚŠTKA

Jdeš od něj, ty šibeničníku?

2. MUŽ

Filip se prát nebude, bojí se o svůj nos.

FILIP

To se bojím — a hrozně.

3. MUŽ

Aby ne, když je tak hroznej. Podívej se do
zrcadla, a to se teprve lekneš. Máš ho jako
chobot.

1. MĚŠTKA

Pane, vás tak pověsit, pane!
(*Odejdou tři muži a žena.*)

Pojď, Filipe, doprovod' nás domů. — Ne-
říkal král, že nám za ty peníze, co vybral,
přináší každému míru ovoce?

2. MĚŠTKA

No jo, říkal.

INVENTÁŘ
VEŠKERÝCH KOSTÝMŮ
U SLUŽEBNÍKŮ LORDA ADMIRÁLA,
POŘÍZENÝ 13. BŘEZNA 1598

- 1 *benátské kalhoty z bílého atlasu, pošíté mědě-
ným dracounem*
- 1 *atlasová kazajka popelavé barvy, pošíta zlatým
dracounem*
- 1 *atlasová kazajka broskvové barvy*
- 1 *stará atlasová kazajka bílá*
- 1 *oblek z modré dykyty*
- 1 *maurský plášť*
Pygova damašková košile
- 1 *kabát z černého atlasu*
- 1 *Pygův oblek šedivé barvy*
- 1 *Pygův oblek bílý*
Vortingerův oblek
- 1 *velká kazajka broskvové barvy se stříbrným
dracounem*
- 1 *bílá atlasová kazajka děrovaná*
- 1 *atlasové benátské kalhoty vyšívané*
- 1 *francouzské nobavice ze zlatoblavu*
- 1 *zlatoblavové nobavice se stříbrnými čtverečky*
- 1 *stříbroblavové nobavice se saténovými a stříbr-
nými čtverečky*
*Tamerlánův kabátec, pošíty měděným dracou-
nem*
- 1 *červený plášť, pošíty dracounem z bílé mědi*
- 1 *červený plášť, pošíty dracounem z červené mědi*
- 1 *pláštík z rezavého atlasu s rukávy*
- 1 *pláštík z černého atlasu s rukávy*
Labeshin plášť se zlatými knoflíčky
- 1 *benátské kalhoty z červeného sukna, pošíté dra-
counem ze stříbřité mědi*
Vortingerův háv z prvotřídní dykyty
Junonin plášť
- 1 *kápe pro čarodějnici*
- 1 *plášť z rudého sukna, pošíty dracounem z bílé
mědi*
- 1 *plášť z rudého sukna, pošíty dracounem z červe-
né mědi*
- 1 *plášť ze sukna ciblové barvy s měděným dracou-
nem, takzvaný Guidův plášť*
- 1 *pláštík z černého sametu s rukávy pošítymi hru-
bým sukнем*
- 1 *pláštík z černého sametu, pošíty bílou kožešinou*

1. MĚŠTKA

A proč ses na něho tlačil?

FILIP

Protože jsem nečekal, že mě za to praští.

1. MĚŠTKA

Jéminkote, ty divochu, bez tebe se žádná rvačka neobejde.

3. MUŽ

To ne. Vždycky musí někdo dostat na čumec.

1. MĚŠTKA

Vy hulváte, počkejte, až si to s váma rozdám!

3. MUŽ

Milerád, kdy vám bude libo.

1. MĚŠTKA

Já se neudržím . . .

3. MUŽ

Tak pojďme do hampejzu. Tady je moc lidí.

1. MĚŠTKA

Sprostáku jeden. — (*Stranou.*) Ale stál by za hřích.

3. MUŽ

Král, král, král! Už jde! Už jde!

(*Vystoupí Arbases, Tigranes, Mardonius a ostatní.*)

VŠICHNI

Ať žije král! Hurá!

ARBASES

Díky vám všem, mí drazí poddaní; věrte, že vidět vás je pro mě vrchol

radosti, s vámi rostu, vaší lásce

vděčím za všechny svoje úspěchy.

Ptáte se, jakou odměnu vám nesu

za vaše oběti a výdaje,

jež vás má válka stála. Přináším

vám sladké ovoce, snad skromné, ale

je vykoupeno krví, neboť je to

ovoce míru.

VŠICHNI

Sláva králi! Hurá!

ARBASES

Ted' můžete žít v klidu, v bezpečí

vychovávat své děti, besedovat

při víně třebaš o tom, jaké hrůzy

se dějí v jiných zemích, litovat je.

Neboť vy sami navždy zapomeňte, co jsou to slzy, smutek, pláč. Ať si mě každý prokleje, kdo si mě váží, kdybych se někdy zdráhal nasadit svůj život jako příliš velkou oběť za vás, váš mír a klid.

VŠICHNI

Ať žije král!

ARBASES

Mí drazí, hleďte, zde vám vedu toho, jehož jméno vám nahánělo strach.

Je vašim vězněm Tigranes. Kéž zvučí vám v srdcích píseň radosti a štěstí.

1. MĚŠTKA

Umlaťte ho!

2. MĚŠTKA

Ten má ale kukuč!

ŽENA

Pověsit! Pověsit! Pověsit!

MARDONIUS

Miloučkový lidi!

TIGRANES

Nemusel jste, sire, mě předhazovat posměškům a lání hloupého davu.

ARBASES

To jsem přece nechtěl. —

Jestli mám jaké zásluhy, mí drazí, splňte mi jednu prosbu: nehaňte tohoto krále, v kterém sídlí ta ze všech nejctnostnější mužská ctnost —

bezmezná odvaha. Kde slunce svítí,

tam jeho jméno vyvolávalo

hrůzu a děs. A přesto já jsem za vás

ho vyzval na souboj a porazil.

Zkrotil jsem jeho chrabrost, dokázal

zastínit jeho jméno, které dotud

zářilo nade všemi. To jsem sved

jen veden vaší láskou, a jsem s to

pro vaše blaho dokázat i víc.

VŠICHNI

Ať žije král!

TIGRANES

Zastává se mě tím, že vynáší sám sebe. Já bych nebyl na jeho místě takhle nafoukaný.

3. MUŽ
Inkoust? A na co?

1. MUŽ
Aby moh král psát svým nejbližším. Ty lahvičky musí mít pořád po ruce.

ŽENA
Pojďme se honem někam postavit, jinak nic nevidíme.

2. MUŽ
Ten chlápek říkal, že král vyjde osobně mezi lid.

3. MUŽ
No ne?

1. MUŽ
Ještě že ty naše krámky někdo hlídá.

2. MUŽ
No sakra, támhle jde můj mistr, že jo.

1. MUŽ
To není on.

(Vystoupí dvě měštka a Filip.)

1. MĚŠTKA
Božítku, takový pole, to musí být nádhe-
ra! A ten sladký život na venkově!

2. MĚŠTKA
Ach ano, ubožátka, Bůh je opatruj. Žijou
si ale jako našinec.

1. MĚŠTKA
Bratranec mého muže mě loni lákal,
abych se tam vyjela podívat. Byla jste tam
někdy?

2. MĚŠTKA
Ano, chudinky nebohý, jednou jsem mezi
nima byla.

1. MĚŠTKA
A co jsou to za stvoření, pro lásku boží?

2. MĚŠTKA
Moc hodný lidi to jsou, Bůh jim pomáhej.

1. MĚŠTKA
Ráda bych se tam v létě vypravila sleh-
nout. Nepojedete se mnou?

2. MĚŠTKA
Ach ne, to není místo pro nás.

1. MĚŠTKA
A pročpak, prosím vás?

2. MĚŠTKA
Nic tam neseženete. Tam není nikdo, kdo
by vyvolával: „Košťatá!“

1. MĚŠTKA
Že ne?

2. MĚŠTKA
Ani: „Mlíko!“

1. MĚŠTKA
Ani mlíko? A jakpak, prosím vás?

2. MĚŠTKA
Sami si musí podojit, venkovánci, sami.

1. MĚŠTKA
Božítku, ale k nám snad budou pozorní,
no ne?

2. MĚŠTKA
Bůhví, snad ano, ačkoli na naše muže vám
oni vůbec nedají.

1. MĚŠTKA
Hleďme,hleďme, ale to jim zazlívát ne-
můžu, která z nás na ně dá. — Filipe, pro-
sím tě, najdi nám místo.

FILIP
Tady to vypadá nejlíp.

1. MĚŠTKA
Dobří lidé, s dovolením, malinko . . .

3. MUŽ
Co se děje?

FILIP
Příteli, prosím, netlačte se tak na moji mi-
lostpaní, je v požehnaném stavu.

2. MUŽ
Tak ať si dává pozor. Neměla toho šmaj-
chlování dost? Abych jí nepřipožehnal,
jestli se tady bude takhle mačkat.

3. MUŽ
Hele, ty mezku, proč se na mě tak tlačíš?

FILIP
Protože se mi chce.

3. MUŽ
(Udeří ho.) Ještě se ti chce, drzoune bídná?

1. MĚŠTKA
Heleďte, někdo udeřil Filipa. — Filipe,
pojď sem, proč tě uhodil?

FILIP
Protože jsem se na něho tlačil.

PANTHEA

Co to má znamenat?

SPAKONIE

O to víc je má prosba nesmyslná,
že mi ji prostě nemůžete splnit.

PANTHEA

Nechápu, oč ti jde. Mluv jasněji.

SPAKONIE

Váš bratr přivádí do země prince
tak vznešeně a sladce půvabného,
obdařeného všemi ctnostmi, že se
mu každá dívka, jež ho spatří, rázem
navěky oddá. Přivádí ho pro vás.

A ta má prosba je tak šílená,
že chci, abyste se ho vzdala: muže
tak skvělého, že radši umřete,
než byste o něj přišla. Teď se smějte,
počítám s tím.

PANTHEA

Věř mi, spíš mám chuť plakat.
Vždyť slyším ve tvých slovech podivný
a rozervaný smutek.

SPAKONIE

Co já vím,
on sám si vaši lásku nepřije.

PANTHEA

Že nepřije? Ach, drahá Thalestris,
já nejsem svůdnice. Bude-li se
mi dvořit, netroufám si přísahat,
že jeho svodům nepodlehnu, jestli
je, jaký říkáš. Ale že bych sama
mu nadbíhala, nemusí mít strach,
ať si je krásný, jak chce. Slibuju.

SPAKONIE

Teď si to nepřije, však až vás pozná,
bojím se, bude jinak. Zapřísahám
vás. Mějte slitování. Něžná ouška
si ucpěte před kouzlem jeho hlasu.
Zavřete oči, aby ani pohled
nepřelét mezi vámi. Proším vás!
Chcete-li dál žít v klidu; jestli umřu,
budu ho věřte, chodit strašit, kdyby
porušil přísahu. Nakolik může
mě lásky slib — a ne formální obřad —
připoutat k němu, natolik mu patřím.

PANTHEA

Pak neměj strach. Když vím, že by byl
hřích

ho milovat, ať si je polobůh,
mě neokouzlí. Setři z očí slzy.
Já přísahám, že ti ho nevezmu.
Měj si ho navěky. Ale jak vidím,
nejsi tou, jíž se zdáš. Vstaň, Thalestris,
je-li to tvoje jméno.

SPAKONIE

Vskutku není.

Spakonie se jmenuju, však jiným
se nechci nechat poznat.

PANTHEA

Ale já
tě neprozradím. Ublížit ti nechci,
spíš pomáhat, jak můžu. Nemysli,
že jsem tak nevychovaná a nízká
a cizince chci škodit. Vítám vás.
Před všemi jsem, jak chcete, vaší paní,
však v soukromí budu vždy připravena
být k vašim službám.
(Odejdou.)

/II/2/

(Vystoupí tři muži a žena.)

1. MUŽ

Pojď honem, poběž, poběž.

2. MUŽ

Vždyť se nám ztratí.

3. MUŽ

Ať visím, jestli ještě někdy vytáhnu žen-
skou na nějakou merendu. Louda jedna!

ŽENA

Kde je král?

1. MUŽ

Slyšelas toho s těma lahvičkama, že nej-
spíš jdem pozdě. To je lidí!

ŽENA

Co měl v těch lahvičkách?

3. MUŽ

Nevím.

2. MUŽ

Přeci inkoust, hlupáku.

a děkuje mi za tu péči, kterou
jsem vynaložil k vaší výchově.
Na světě není princezna, jež by
se mohla pyšnit lepším bratrem.

PANTHEA

Pane,
a žádná dívka nezná větší touhy
a necítí hned chlad, hned v srdci žár,
jak já v tom vyčkávání.

GOBRIUS

Přesto něco
mi vrtá hlavou. Píše, že vám veze
za muže toho zajatého krále.
A jestli ten se do vás zamiluje,
pak bratr vám dá volnost volit sama.

PANTHEA

To udělá, můj pane, to se ví.
Jen mi ho nabídne a dá mi moc,
buď vzít, anebo nechat.

GOBRIUS

Být já žena,
asi bych nechtěl dostat za manžela,
koho mi dohodí.

PANTHEA

Tak vrtošivá
nejsem, a jestli se mi bude líbit,
snad není horší, že je dohozený.

SPAKONIE

(*stranou:*)

To není! Kéž by se ti pro to horší zdál!

GOBRIUS

Já neznám ženu, kterou okouzlí
nějaký král, když poblíž je váš bratr.
Ten svými ctnostmi všechny zastíní.

SPAKONIE

(*stranou:*)

Takovou ženu znám a bojím se
že znám už další.

PANTHEA

Jak se na něj těším!

GOBRIUS

Brzy se dočkáte. A na mě čeká
překrásný úkol doprovázet vás,
až král vás povolá.

PANTHEA

Milorde, díky.

GOBRIUS

Budete připravena?

PANTHEA

Jistě. Budu.

(*Odejde Gobrius se svým doprovodem.*)

SPAKONIE

Prosím vás, Milosti, pošlete pryč
své dvorní dámy, ráda bych vám řekla
pár smutných slov, vedle nichž vaše radost
zazáří ještě víc.

PANTHEA

Nechte nás, dámy.

(*Odejdou dvorní dámy.*)

SPAKONIE

Já cizinka před vámi klekám s prosbou,
již nelze vznést a kterou nelze splnit.
Podivná, nepatřičná je to prosba,
jako by žebrák žádal od krále,
ať ten mu nechá korunu a trůn
a sám se vydá hladov, bos a v cárech
do mrazivého světa.

PANTHEA

Divná prosba.

SPAKONIE

Ta má je stejná.

PANTHEA

Tak ji neříkej.

SPAKONIE

Musím ji říct a musí se mi splnit,
taková je to prosba. Jinak zemřu.
Stydím se, ale když je v sázce život,
kterápak žena třebas nesmyslně
neplácá páté přes deváté, aby
svůj život spasila? Budu se zdát
podivnou prosebnicí, popřeju-li
to nejhorší těm, u nichž hledám pomoc.
Však musím! Kéž nejste tak moudrá,
krásná!
Jen vaše špatnost může mně být k dobru.
Být hlupačkou, máte mé požehnání,
být ošklivá, neměla byste moc
mě odsunout. On by vás nemiloval.

Bez úpravy je jimi poset list,
jak z horké duše tryskala.

GOBRIUS

A mně
píše, že pláče radostí, když slyší,
jak vyspěla jste ve vší počestnosti,

18/

*Bitva u Pavie
v Itálii r. 1525;
anonymní dílo*

(Odejde Bessus.)

BAKURIUS
Madam mě omluví.

PANTHEA

Drahý Bakurie.

(Odejde Bakurius.)

GOBRIUS

Copak vám píše, Milosti, náš král?

PANTHEA

Ach, milorde!

Ta nejněžnější slova. Tady v hrudi
si uchovám je, dokud budu žít.

PANTHEA

Zas o sobě.

BESSUS

— já zakřičel: „Dejte signál!“, když, jak někdo řek, se Tigranes už nahrbil, ale signál pořád nikde, jenže jakýsi Kosroes, ze strany nepřítele, na mě takhle ukázal zvednutým prstem, což po našem, po válečnicku, znamená: „Pojď se se mnou bít!“ Já celej souboj nemuk ani se nehnul, ale když bylo po všem —

PANTHEA

On celý zápas přeskočí.

BESSUS

— přivolał jsem ho k sobě a povídám: „Kosroesi —“

PANTHEA

Už nechci slyšet nic.

BESSUS

Ne, to bych lhal.

BAKURIUS

Jaképak to bych cobych: lžeš!

BESSUS

Řek jsem mu: „Kapitáne!“ Tak to bylo.

PANTHEA

Říkám ti, nechci už nic slyšet.

BESSUS

Že ne? To byste, madam, ale měla —

PANTHEA

Nechci. To je ta dáma, o které mi píše král, že ji mám k sobě vzít?

BESSUS

Jak račte, milostslečno, to je ona. — Schovanko, předstup před princeznu.

PANTHEA

Vítám tě z Arménie. Zařídím, aby ses u nás cítila co nejlíp.

Jakpak se jmenuješ?

SPAKONIE

Thalestris, madam.

PANTHEA

Bud' vítána. Ten dopis, který tě uvádí ke mně, takovou má moc, že přijmout by mě donutil i toho, kdo je mým nepřítelem, natož tebe, která, žes u nás cizí, proti mně nic nemáš.

BESSUS

Madam, troufám si ručit za její poctivost.

SPAKONIE

Mou poctivost?

PANTHEA

Myslíte si snad, kapitáne, že se bojím, že krade?

BESSUS

To vám nepovím, i když u sloužících jeden nikdy neví, ale můžu se zaručit za její čest. Po celou cestu mi prokazovala nejruznější službičky, ovšem žádná z nich nebyla toho druhu, aby se za ni měl člověk mého postavení stydět.

PANTHEA

Ale, kapitáne, to si přece nikdo z nás nemyslel.

BESSUS

Jojo, milostslečinko, vy si přece můžete ráčit myslet, co se vám uráčí. Říkám vám, jeli jsme spolu až z Arménie, ale jestli jsem jí jedinkrát hmátnul nad kolena, ať se přísambůh propadnu tady, kde stojím.

SPAKONIE

Hmátnul nad kolena!

BESSUS

To víš, že ne, a jestli bude někdo tvrdit opak, můj meč mu odpoví. Dokud žiju, čest své schovanky ubráním. — Vaše Milost jistě chápe, že tyhle věci radši držím pod pokličkou, a že umím ochránit čest dámy.

SPAKONIE

Milosti, doufám, sama vidíte, že je to tluchuba a starý blázen.

BESSUS

Říkej si mi jak chceš, stejně budu tvé jméno před světem bránit. — S tím se vám, Jasnosti, poroučím. — I vám, lorde protektore. — Těší mě, že jsem i Vaši Urozenost zastihl při plném zdraví.

BAKURIUS

Díky, kapitáne Bessi, hned za vámi přijdu.

BESSUS

Kdykoli se vám zlíbí. Jsem vám k službám.

svých žil zušlechťuje pro blaho vlastní vlasti cizí země? Vždyť já chci žít jen pro to, abych moh svým oštěpem a štítem bránit před neštěstím takové paninky, jako jste vy.

PANTHEA

Ach, ovšem, dík. Jsem ráda, že jsi pašák. Však řekni, jak se vede jemu?

GOBRIUS

Náš král je zdrav a zítra přijede.

PANTHEA

Bůh mé modlitby vyslech, můžu číst.

GOBRIUS

Bakurie, jsi zproštěn úkolu. —
Králova známá shovívavost, madam, zas převážila vaše přechyby.
Všechno vám odpustil. Jen vaše vůle může vám poroučet. Jste opět volná.

ARANA

Že děkuju.

GOBRIUS

Hodláte přivítat
zde zítra Jeho Výsost?

ARANA

Jistě, hodlám.

BAKURIUS

Madam, už buďte rozumná. Jsem rád, že jsem byl zbaven té zlé povinnosti.
(*Odejde Arana.*)

GOBRIUS

Vy nám, náš milý kapitáne Bessi, teď vyličte ten souboj s Tigranem, a jak jsme zvítězili.

PANTHEA

Prosím ale, vždy tam, kde bratr bude v nebezpečí, neprodlévejte s vyprávěním dlouho a hned ho zachraňte, jinak mi srdce strašlivě bude bít.

BESSUS

Slečinko, bít nebít, musím vám říct po pravdě, jak to bylo, když se bili. Stáli tan ve šraňkách muž proti muži. Pokud jde o mě, byl jsem jen tři dny předtím nebezpečně zraněnej, jinak bysme tam nejspíš stáli dva na dva — co já vím, někteří to

aspoň takhle chtěli. S tím mým zraněním to bylo následovně: nepřítel vykopal záko-
py —

GOBRIUS

I tak je toho, kapitáne, dost, co bychom od vás rádi slyšeli. Své zranění nám popíšete jindy.

PANTHEA

Dost o tom, prosím, mluvte o bratrovi.

BESSUS

Tak dobře, ale přicházíte o moc. Vystoupili na kolbiště vyzbrojení jen mečem a železnou rukavicí.

PANTHEA

Bože!

BESSUS

Za hrazením stálo promícháno na tucet velitelů z obou stran, všichni pod přísahou — a já mezi nima. Náhodou zrovna kousek ode mě byl Tiribasus, nepřátelskej kapitán a chlap udatná, jak se o něm říká. A zatímco se oba králové chystali, tenhle Tiribasus po mně hodil takový jako krhavý voko a zeptal se mě, o kom si myslím, že jako vyhraje. Já se jen tak usměju a povídám, ať si to on se mnou rozdá, a že hned uvidí, čí král bude vítěz. On něco odpověděl a už se schylovalo ke rvačce, když nákej Zipetus se mu chystal pomoci. Já —

PANTHEA

Pořád jen o sobě. Prosím tě, Bessi, řekni, co bratr, ten nedělal nic?

BESSUS

Ale ano, hned vám to, milostslečinko, povím. Neměli začít bojovat, dokud nedostanou signál, kterýžto já, abych řek pravdu, přiznám se, fakticky, jim dát neměl.

PANTHEA

Tak vida, on se přizná.

BAKURIUS

Bojím se, že na posla dobrých zpráv je toho chlapa škoda.

BESSUS

Jenže já —

že nejsem horší, než jsou jiné ženy.

GOBRIUS

Já vím, že nejste.

ARANA

Ale mluvíš jinak.

GOBRIUS

Může se změnit snad, co už se stalo?

ARANA

Já vím, že nemůže.

GOBRIUS

A uvěřil

by tomu někdo, kdyby se to řeklo?

ARANA

Já vím, že ne.

GOBRIUS

A kdybych já stál při vás, nepadnem oba dva? Být po smrti, kdo by nás hájil?

ARANA

Asi nikdo.

GOBRIUS

Proč

volíte tedy takhle drsný postup? Oprávněně pak chráním před vámi našeho krále.

ARANA

Krále?

GOBRIUS

Trpělivost

a vyčkejte, až přijde čas, kdy můžu vše srovnat k vaší spokojenosti. Takhle mi jenom všechno kazíte. To naše tajemství je vaše práce, ne moje, a když prosazujete vy své, já musím bránit zas to svoje. Snad čas to vytříbí — a k blahu všech.

ARANA

Prokletý mozek, ve kterém se zrodil ten geniální plán, prokleté luno, jež porodilo potom k mojí hanbě!

BAKURIUS

Lorde protektore, z Arménie prý přicházejí zprávy o Bessovi, jak se prý zasloužil a díky své udatnosti zachránil bitvu. Taky jste něco takového slyšel?

GOBRIUS

Ano, jistě.

BAKURIUS

To mě mrzí. Ne to, že zachránil bitvu, ale že zachránil bitvu on. Měli jsme ho vředy za zbabělce. Jednou mi něco proved, ale já se jen smál a ostatní taky, protože ten nestál ani za to, špinit si s ním meč. *(Vystoupí Bessus a Spakonie.)*

BESSUS

Buďte zdrav, lorde protektore. Tady jsou dopisy od krále a pro vás, jemnostslečno, tady.

GOBRIUS

Jak se daří Jeho Výsosti?

BESSUS

Dobře se mu daří. Podařilo se mu vlastním přičiněním a s pomocí svých udatných velitelů uchvátit zdařilou kořist. Dočtete se o tom v listech.

PANTHEA

Já svůj list otevřu, až uslyším, jak se mu vede. V pořádku je, pane?

BESSUS

Tak jako všichni, co jsme bojovali.

PANTHEA

To znamená co? Je snad raněný?

BESSUS

Zač stojí voják, co by neměl šrám?

PANTHEA

Ať stojí zač chce, na to se tě neptám. Mě zajímá, jestli byl zraněn král.

BESSUS

Byl párkrát zraněn.

PANTHEA

A už je v pořádku?

BESSUS

V pořádku? Jak račte, milostslečno. Víte, já byl taky dvakrát propíchnutej skrzna-skrz a do hlavy jsem dostal šípem z kuše a už jsem zase pašák.

PANTHEA

Co je mi po tobě! Co on? Je zdrav?

BESSUS

Co je vám po mně? Zaslouží si tohle chlap, který siloumocí svého ducha a krví

mou poctivost a řekni jí, že žálím.

SPAKONIE

To raději tě ztratím. Jak by srdce jazyku mohlo dovolit ta slova! Já říkala vždy, co si myslím; copak bych dokázala prvně takhle lhát?

TIGRANES

Musíš se snažit.
(*Vystoupí Bessus.*)

BESSUS

Je Vaše Výsost připravena?

TIGRANES

Zde je ta dáma, kapitáne.

BESSUS

Slečinka dovolí. (*Líbá ji.*) Moc rád bych obdařil vaši líbeznost lepšími pozornostmi.

SPAKONIE

Cítím se, pane, už i tak dosti obdařena.

BESSUS

Musíte, slečno, pospíchat. Dostal jsem od krále nové dopisy, které vyžadují větší spěch, než jsem čekal. Král vyrazí na cestu brzy po mně, takže se už po vás, sire, shání.

TIGRANES

Jdu ho té starosti zbavit.

BESSUS

Můžu vám, děvenko, napříště říkat má milá schovanko?

SPAKONIE

Váš jazyk vám, pane, hlídat nebudu, říkejte si mi, jak chcete.
(*Odejdou.*)

/II/1/

(*Vystoupí Gobrius, Bakurius, Arana, Panthea, dvorní dámy a sloužící.*)

GOBRIUS

Vy, lorde Bakurie, dohlédněte na královnu. Je vaší zajatkyní: ručíte za to, že vám neuteče.

BAKURIUS

Vím, pane, a dám na ni pozor, jak

mi poručíte. Přesto je to žena. Budu ji hlídat, nechtějte však po mně, abych ji věznil. Nestydím se říct, že ji moc lituju.

GOBRIUS

A já snad ne?

Já lituju, že je tak bezectná a intrikuje proti svému králi, že je tak málo ženskostí a lidskou dobrotou obdařená, že se chystá zavraždit svého syna.

ARANA

Ty víš proč, ty pokrytče, nechceš to ale říct.

GOBRIUS

Znám jednu dívku, která po vás není. Je celá po otci, tom dobrém muži, jenž dokázal se z hříchů vyplakat. Hleďte, jak ona pláče. Pláč jí sluší. A jestli nenajdete v sobě vy sklon k lítosti, té milosti se učte od ní, která pro vás i za vás nařiká, když vy, jež máte nejvíc důvod lkát, neuroníte slzu. Pochopte, jak smutné je, že nejste s to být smutná, a rozbřečíte se, že nebrečíte.

ARANA

Z toho, co mi tu říkáš, zdá se mi, že čas přeje tvým plánům. Ty však víš, že vím, jak pokrytecky mluvíš.

PANTHEA

Kéž by mé srdce ztvrdlo v kámen, dřív než já se zatvrdím vůči matce. Která panna tak hořkou volbu zná: buď odpustím své máti její vinu a dám všanc ten život, jehož ztrátou přišla bych o bratra, o krále, či budu ten milený život bránit, ale ztratím pak tu, která mně život dala — matku. Jak mocnou silou v dítěti to slovo úctu a lásku rozechvívá! Bože, přeješ-li si někoho k sobě vzít, nebohou pannu vem si, ostatní nech žít.

ARANA

Gobrie, pojďme stranou. — Dobře víš,

tou vláhou svoje modlitbičky skrápí,
v nichž přimlouvá se za můj šťastný návrat.
Jestliže jsem se někdy zpronevěřil.
synovským povinností nebo pýcha
či pompa státu ve mně rozvrátila
povinnou úctu k matce, jestliže
jsem každé noci neodháněl z mysli
dotěrné myšlenky, jež by jí chtěly
křivdit, pak prosím, Bože, zamiř její
paži do mého falešného srdce.
Však jestliže jsem k ní byl spravedlivý,
svou mocí podepři mě, veď mě, abych
neztrestal její velezradu. Ničím
než modlitbami nebudu se bránit.
A radši krev ať se mi valí z žil,
než abych krví matky mír si vykoupil.

MARDONIUS

(*stranou:*)

Viděl kdy svět takový škopek nálad?
(*Odejdu.*)

/1/2/

(*Vystoupí Tigranes a Spakonie.*)

TIGRANES

Mám tedy raděj umřít, Spakonie?
Co můžu dělat?

SPAKONIE

Radši mě tu nech,
a až se jednou vrátíš zase k nám,
najdeš tu místo bídne Spakonie
překrásnou hrobku, kterou postaví,
ať z lásky nebo z lítosti, mi někdo,
kterému na mně záleží. Můj hrob
lkajícím veršem popíše a dívky,
jež jako já měly tu smůlu vzhlížet
k svým nedosažitelným milencům,
přijdou se na hrob vyplakat. Proč
odjíždíš?

TIGRANES

Že se mě ptáš! Zeptej se nemocného,
který se zmítá v horečkách, proč leží,
proč jako jiní užívat si nejde
do polí se svou láskou. Copak můžu
se vzepřít? Nejsem pouhý otrok toho,
který mě porazil?

16/

Šermířská škola.
Z díla Jana Amose Komenského
Orbis pictus (1685)

17/

Scéna z Beaumontovy
a Fletcherovy hry
Tragédie panny

SPAKONIE

Porazil tě?

Tigrane, vyhrál, ale jenom napůl,
jen nad tvým tělem; duši svobodnou
máš jako on. Tvé nitro nemoh porazit
a zajmout.

TIGRANES

Když chce silou odvléct pryč
mé tělo, pomůže mně nebo tobě,
jestli se bude nitro vzpírat?

SPAKONIE

Lásko,

já vím, že máš tam potkat ženu, potkat
— a bojím se — i milovat. A pro ni
už nyní na mě asi zapomínáš.
Měj se tam líp, než by sis přál. Bud'
sbohem!

TIGRANES

Spakonie, počkej a poslouchej!
Tak zkrátka: neodvratná zkáza ať
mě zdrtí, jestli někdy přestanu
tě věrně milovat. My nebudem se
loučit. O naší lásce nikdo neví
a já dal Arbasovu kapitánu,
co jede napřed do Ibérie,
pár zlaťáků, aby té princezničce,
kterou mi dohazují, předvedl
arménskou dámu: čili tebe. Ty
ji potom přesvědčíš co nejjemněji,
aby mi milostivě dala košem.

SPAKONIE

Myslíš si, že by roztoužené dívce,
která tě spatří, mohl kdokoli
vymluvit slovy lásku?

TIGRANES

Pohaň moje zdraví,

- 1 měděný štít a 17 rapírů
- 4 dřevěné štíty, 1 plechové nákolenny
- 1 praporec do Matky U Červeného čepce, 1 štít, Merкурова křídla, Tassův kontrfekt, 1 přilba s drakem, 1 štít se třemi lvy, 1 jilmový luk, pár draků, pozlacené kopí
- 2 rakve, 2 býčí hlavy, 1 sup
- 3 tamburiny, 1 drak do Fausta
- 1 lev, 2 lví hlavy, 1 velký kuň s nohama, 1 trombón
- 1 stav s rámem do Obležení Londýna
- 1 pletené rukavice
- 1 papežská mitra
- 3 císařské koruny, 1 obyčejná koruna
- 1 koruna pro ducha, 1 koruna se sluncem
- 1 popravčí lešení do Černého Johanna
- 1 černý pes
- 1 kotel do Žida

jestli mé skryté hříchy přinesly mi tenhle úděl, mořem slz kéž smím ze sebe všechno smýt a pocítit zas v duši dětskou nevinnost; a tak chci setrvat, bez hnutí, trvale s očima upřenýma mimo svět a slepý k jeho bídným mizériím.

MARDONIUS

(stranou:)

Co se to děje? — Sire, je vám něco?

ARBASES

Mardonie, má matka —

MARDONIUS

Zemřela?

ARBASES

Tak šťastná není. Kdepak. Vždyť ty víš, jak už od smrti otce pořád strojí úkladné pikle na můj bídný život, kterým jí chci jen sloužit. Odpouštěl jsem jí a odpouštěl a dokázal jen to, že spíš než aby litovala starých, tak vymýšlí si nové hříchy. Teď najala si sluhu, který měl mě přijet zabít, ale Gobrius, ten ostražitý strážce, zavěřil, chyt toho chlapa, odsoudil a sťal. Kéž nebe nechá mě jen proto žít, abych mu mohl všechno splatit. Mít od skoupé přírody alespoň tolik životů, kolik mu jich dlužím, pak bych všechny za něj položil a rád.

MARDONIUS

Nechte, ať sama splatí dluh svým hříchům, a vy se, sire, netrapte.

ARBASES

Co svět

si o mně pomyslí? A z jakých asi nelidských zločinů mě budou vinit, když zrovna ta, která mi dala život, mi ho chce zase vzít? Však útěchou je zpráva o sestřičce. Zkrásněla, jak čtu, a kromě půvabů má ctnosti, jež sluší něžné dívčí nevinnosti. Líčka jí smáčí pláč, jak v moři slz chce utopit matčinu špatnost. Svatou

BESSUS
Jestli to svedu, Výsosti.

ARBASES
Je to velice zapeklitá otázka, ale myslím si,
že na ni dokážeš odpovědět.

BESSUS
Vaše Výsost má o mně vysoké mínění.

ARBASES
No právě. Jde totiž o to, jestli jsi odvážný.

BESSUS
Někdo mě u vás očernil. Vidíte ten meč,
sire?

(*Tasí.*)

ARBASES
Ano.

BESSUS
Jestli ty pomlouvače nepřinutím, aby ho
do týdne okousali na délku nože, pak se
může říkat, že nejsem odvážný.

(*Vystoupí posel.*)

POSEL
Budte zdrav, Výsosti.
(*Podává mu list.*)

ARBASES

Jdeš od Gobria?

POSEL

Ano.

ARBASES
Jak se mu daří? Není nemocný?

POSEL
Zdraví mu, sire, slouží výtečně.

ARBASES
Dík za tu zprávu. Nejvěrnější z věrných
je svému králi přítel Gobrius.

(*Čte.*)

1. PÁN
Náš král se vyděsil.

MARDONIUS

A jak teď zbledl.

2. PÁN
Teď zase zrudnul.

MARDONIUS

Podivně se mění.

ARBASES
Proč nebesa se spikla proti mně!
Ale já nechci odplácet. To spíš,

INVENTÁŘ
VEŠKERÝCH KOSTÝMŮ
U SLUŽEBNÍKŮ LORDA ADMIRÁLA,
POŘÍZENÝ 10. BŘEZNA 1598

Zůstalo v šatně nahoře v truhlici:

- pás lorda Kaifáše a jeho nobavice*
- 1 *pár punčoch pro Dauphina*
- 1 *černý kožený pás a Nabesathův šat*
- 1 *pár punčoch a pás pro Vortingera*
- 2 *kožené bláznovské kabátce se suknicí do Faethona*
- 1 *živůtek pro Alici Piercovou*

SOUPIS VŠECH REKVIZIT,
POŘÍZENÝ PRO
SLUŽEBNÍKY LORDA ADMIRÁLA
10. BŘEZNA 1598

- 1 *skála, 1 klec, 1 brobka, 1 tlama pekelná*
- 1 *brobka pro Guida, 1 brobka pro Didonu, 1 postel*
- 8 *kopí, 1 šněrovačka do Faethona*
- 2 *věže, 1 zvonkohra, 1 hláska*
- 1 *obětní jalovice do bry o Faethonovi, 1 mrtvola*
- 1 *královské jablko a 1 zlaté žezlo, 3 jablka*
- 2 *lehké štíty a město Řím*
- 1 *zlaté rouno, 2 brací rakety, 1 vavřínový strom*
- 1 *dřevěná sekera, 1 kožená sekera*
- 1 *dřevěná nebesa, hlava starého Machometa*
- 1 *lví kůže, 1 medvědí kůže, Faethonovy údy a Faethonův vůz, Argova hlava Neptunův trojzubec a vínek*
- 1 *lucerna, hůl a Kentova dřevěná noha*
- 1 *Iridina hlava a duba, 1 malý oltář*
- 8 *bledí, Tamerlánova uzda, 1 dřevěný krumpáč Kupidův luk a toulec, převlek pro slunce a měsíce*
- 1 *kančí hlava a 3 hlavy Kerberovy*
- 1 *Hermova hůl s hady, 2 mechová sedátka a 1 had*
- 2 *vějíře z peří, Bellendonova stáj, 1 strom se zlatými jablky, Tantalův strom, 9 železných štítů*

moc, že jsem s tebou tak příkře mluvil.
Mé pomatenosti to přičti na vrub
a odpusť mi. My dva se přece spolu
nebudem hádat.

MARDONIUS

Výsosti, to nic.

ARBASES

Že nic? Opravdu. Za svou trpělivost,
se kterou snášíš všechno to, co dělám,
ty vážně nemáš nic. Nic než mou lásku.
Však tu máš najisto. A vlastně, že
my dva jsme se už dlouho nezasmáli?
Pověz mi, kde se vzal ten šperk v tvém
uchu?

MARDONIUS

Válečná kořist, sire.

ARBASES

Kdepak, ženská,
u všech rohatých, ženská, Mardonie,
ti dala tuhle náušnici!

MARDONIUS

Ženská? Ženský po mně moc nepasou,
Výsosti. Jsem pro ně co do věku starej, co
do mravů nemravnej a co do postavy
a údů kolohnát; i když — přijde-li na to
postavit se k dílu — leckterej úd se mi
pěkně napruží. Tyhle věci já беру ryze ob-
chodnický, z ručky do ručky; ať to stojí co
to stojí, platím holkám až potom. Chci vě-
dět, za co platím.

ARBASES

A stojí to hodně?

MARDONIUS

Dost, čím dál tím víc.

ARBASES

Takže to jde ještě nahoru?

MARDONIUS

Pořád.

ARBASES

A ony si přirážejí?

MARDONIUS

Deset šilinků za každého nového mladíč-
ka, na kterého narazej.

ARBASES

To tě musí zruinovat.

MARDONIUS

Však vás asi budu nucenej požádat o po-
moc.

ARBASES

Dostaneš ty holky ode mě královským lé-
nem.

(Vystoupí dva páni a Bessus.)

MARDONIUS

Královským lénem!

ARBASES

Ano, budeš je moct královsky plnit.

MARDONIUS

To si snad ani nezasloužím.

1. PÁN

Už má král dobrou náladu?

2. PÁN

Neřek bych.

BESSUS

Má, ano, má. Pojd'me se ukázat.

ARBASES

Bessi, já myslel, že už jsi v Ibérii. Nepřiká-
zal jsem ti spěchat? Gobrius se bude mu-
set připravit na můj příjezd.

BESSUS

Výsosti, prosím vás, mám žádost.

ARBASES

Není to nějaká všivárna, Bessi? O co jde?

BESSUS

Rád bych vzal s sebou jednu dámu —

ARBASES

To máš tedy i jiné žádosti!

BESSUS

— a kdybych ji mohl předvést před vaši
milostslečnu sestru Pantheu, Výsosti, aby
se — jak říkají její přítelkyně — naučila
mravům, přišel bych si na svý.

ARBASES

To myslíš na ty noci, co spolu strávíte po
cestě?

BESSUS

Kdepak, sire, spíš na to zlato, co mi z to-
ho kápne.

ARBASES

Dobře, budeš se jí moct mým jménem
prohlásit za průvodce, jestliže mi pomů-
žeš rozřešit jeden problém.

vzniknou-li pochybnosti. Kdybyste nebyl můj král, nad všechny ostatní bych vás vždy stejně miloval a ctil. A právem, vždyť ten vděk a zbožnění by příslušel prvnímu z mužů — vám.

ARBASES

(zvedá ho:)

Ach, Mardonie, vstaň, ty nesmíš klečet. Všichni jsme vojáci a hrajem o život. Kde nejsou zásluhy, tam tituly jsou k smíchu. Kdo se tobě může rovnat? Ty mě máš rád, jenomže bídný vděk sklízí tvá láska, ale věř mi, věř, líp bude, stará vojno, nebo spíš můj otče, rádce, zlatý Mardonie.

MARDONIUS

Slíbil jste, sire, že mě vyslechnete.

ARBASES

Taky že ano, mluv jen volně, mluv! Z tvých úst lze čekat jenom čestnou pravdu

MARDONIUS

Přes všechny klady máte vlastnosti, jež vaše ctnosti maří.

ARBASES

Maří ctnosti?

MARDONIUS

Ano, vaše prudké vášně, které si vás tak osedlaly, že i teď propukají: vždyť když vás po právu chválím, tak mě velebíte, ale jak mluvím o vašich chybách, vybuchnete a nechcete poslouchat. Avšak —

ARBASES

Prý když mě chválí! To by bylo, abych se prosil o takovou pochvalu. Mé skutky samy nešířit můj věhlas, potom bych bědoval. Nech si svou chválu. Kdybys i chtěl mi lichotit a řek, co sám bys pokládal za přehnané, kam se tvá slova na mé skutky hrabou. Když chválí mě, tak prý ho velebím! Za tenhle žvást bych tě měl rovnou zabít, kdybys byl hoden ode mě té pocty. K ničemu jsou ti lži. A jestli chceš teď vychválit mě do nebe a zas mě uctívat, dál budu tebou zhrdat

jak zrnkem prachu. Z tebe mluví závist!

MARDONIUS

Potom si se mnou dělejte, co chcete, však splňte slib a vyslechněte mě.

ARBASES

Dobře, a pak si třeba větry volej, ty dopřejí ti sluchu jako já. Teď mluv.

MARDONIUS

Kdybyste dokázal se zbavit své vznětlivosti, která, jak vám říkám, nezmarňuje, jen maří vaše klady, pak byste zářil.

ARBASES

Tak?

MARDONIUS

Ale přesto: měl byste si pár nectností ponechat, jinak vás budou vojáci pokládat za Boha, tak jste dokonalej.

ARBASES

Teď mi lichotíš.

MARDONIUS

To slovo neznám. Kdybyste nebyl můj král a nepropadal těm bouřlivým náladám, já hledat vtipného a veselého společníka, zvolím si vás, a hledat přítele k důvěrným tlachům, zvolím si taky vás, za vámi bych přišel pro moudrou radu, a kdybych neměl dost odvahy bránit svou čest, vyhledal bych zase vás, protože vy, když na to přijde, máte na to pustit se do boje s celým světem. Tím končím. Rozvažte si to sám a zařídte se, jak je libo. Co z toho pro mě vyplyne, není důležitý.

ARBASES

Že není? To je důležitější než deset takových, jako jsem já. Šlechetně, odvázně jsi mluvil. Pravdu jsi řekl, Mardonie, pro niž jiní museli by se urazit. Já znám svou hloupou prchlivost a brzy, počkej, uvidíš nápravu. V mých ctnostech však se pleteš. Já že bych se mohl dát do boje s celým světem? O co ty jsi starší, o to vládneš mečem líp než já. Máš odvalu a vůli. Mrzí mě

Vy byli jste jen nástroj v její moci
a dělali, co jsem vám poručil.
Jste loutky na provázku mojí vůle. —
Kam jdete? Je pod vaši důstojnost
mě provázet? — Kéž bych měl náuru, co
na tyhle lidi platí! Já si nesmím
v ničem dělat, co chci. Ó, sám tak být
a užívat si jako každý nuzák!
Však naše kletba, pro niž vře mi krev,
jsou věrní poddaní, kteří nás v patách
doprovází, ať chcem, anebo nechcem. —
Ať už jste pryč! — Stojí tu dál jak smrtka.
Co jsou má slova? Nic?

I. PÁN

Tak máme jít?

BESSUS

Já nevím.

ARBASES

Prosím vás, páni, jděte. — Jak jsem hrdý,
že žadoním, aby mi zmizli z očí.
(Odejdu všichni až na Arbasa a Mardonie.
Mardonius se chystá k odchodu.)
Teď opustí mě všichni! — Mardonie!

MARDONIUS
Výsosti?

ARBASES
Chceš mě tu taky nechat samotného?
Už jenom ze slušnosti, jako přítel,
bys jednal jinak. Zůstaň tu a čekej!

MARDONIUS
Výsosti, můžu mluvit?

ARBASES
Těžko bych
ti teď moh odepřít. Však sotva můžu
vymáhat na tobě, co slyšet chci. Tak mluv.

MARDONIUS
A vyslechnete mě?

ARBASES
Kladeš si podmínky pro hovor s králem?
No budiž, poslouchám.

MARDONIUS
(kleká si.)

Výsosti, lásku
že k vám chovám, můj meč vždy
dosvědčil
a nejsvatější přísahou to stvrdím,

zapomenutá lidstvem pohřební
by byla hostinou všem mrchožroutům.

BESSUS

Jak hrozně se král vzteká. Pojďme pryč
nebo nás uhoďí.

2. PÁN

Jen klid.

ARBASES

Tam poznal bys, co dokáže má ruka.

14/

Pieter Bruegel st.:
Obrácení sv. Pavla

15/

Arkebuzýř;
detail z fresky
Hanse Holbeina st.
(kolem 1515)

- oblek z hrubého plátna, 1 bílé soukenné
pocivice, 4 turecké hlavy
- 4 mnišské kutny a 4 kápě k nim a 1 šaškovský
kabátec, čapka s rolničkami, košile do Branhol-
ta a Merlinův plášť s čapkou
- 2 černé prořezávané pláště a 2 bavlněné pláště
a 1 červený prořezávaný plášť
- 1 nachová kaliková košile pro královnu,
1 slavnostní klobouk
- 1 červený Pygův oblek, bíle přemovaný
- 5 párů punčoch pro šašky a 5 pásů také pro ně
- 3 plátěné pocivice pro Asiaty, 2 páry černých
punčoch
- 1 žlutá kožená kazajka pro šaška, 1 Whitcombo-
va kazajka se širokými rukávy
- 1 Evino roucho, 1 plundry pro učitele a 3 španěl-
ské klobouky
- 1 pár žlutých bavlněných rukávců, 1 háv pro
ducha a 1 kabátec pro ducha
- 18 čepic a klobouků, punčochy pro Vernova syna
- 3 trubky a buben a sopránová viola, basová vio-
la, bandora, citera, 1 praporec, 1 bílý klobouk
- 1 klobouk pro Robina Hooda, 1 dřevěný kůň
- 5 košil a 1 komže, 4 mince
- 6 čepců, 1 vějíř, 4 límce, 2 plundry přišité ke ka-
zajce
- 1 dlouhý meč

ale já ne. Teď můžete už mluvit.
Poslouchám vás.

1. PÁN

Prosím —

ARBASES

Nemyslím tebe!

Tobě jsem slovo vzal. Však zvykám si,
že nikdo nedbá. Mluvte někdo jiný!

2. PÁN

Řekl bych, Výsosti —

ARBASES

Leze to z tebe!

Hodinu abych čekal, kde si jiní
ráz naráz vyslechnou, co potřebují.
Mluv, jak jsem říkal: stručně jen a k věci.

BESSUS

Jak račte, Výsosti —

ARBASES

Ty mě chceš zničit? Takovouhle drzost
jsem ještě neviděl. Ukážu vám
svou moc, jestliže Mardonius nechá
se ještě prosit. — Mluv! Ty být mým
králem,

já bych ti odpověděl. Prosím tě,
po pravdě řekni: já se tedy chvástal?

MARDONIUS

Pravda vás raní.

ARBASES

Opravdu se staráš,
co by mě mohlo ranit, když si troufáš
ty se mnou takhle mluvit.

MARDONIUS

Tigranovi jste řekl, že jeho zem
svou rukou božstvím žehnanou jste dobyli;
není to chvástání a křivda na nás,
co denně dáváme svůj život všanc?

ARBASES

Kéž bys moh jménem svým se rovnat
mému!

Celé své bohatství bych za to dal,
abych ti směl v souboji napráskat.
Kde lidé žijí, všude bych tě hledal,
až bych tě našel a pak před sebou
tě s mečem hnal po světě křížem krážem
do míst, kam člověk dosud nevkročil.
Tam bych tě skolil a tvá mrtvola

MARDONIUS

V jakým balíkově ses tyhle šermířský finty naučil?

ARBASES

Pche! Nenandal jsem mu to skvěle?

MARDONIUS

Nandal.

Taky jste o tom ved už dosti řečí.

ARBASES

Řečí?

Chceš mi snad v řeči bránit? Nebesa!
To radši vládnout zvěři, než být králem takových lidí. Nemít víc než boží trpělivost, mě tyranem by musel zvat celý svět. K smrti urážejí mě každou chvíli! Ještě něco cekni a v prach se obrátíš. Vždyť mluvíš stejně jak Tigranes, když z chvástání mě vinil. Bessi, on řekl, že se vychloubám.

BESSUS

Ha ha ha!

ARBASES

Proč se směješ? U Boha!
Nakonec ještě poddaným jsem k smíchu!
K židli mě přivažte a šklebte se mi, jak je vám libo. Však já ale začnu a ztrestám některé, že ostatní si dají pozor. Odpoví mi někdo? Prý že se chvástám! — Pravda, Mardonie? On mlčí. Rozvaho má, při mně stůj! A, ty nahoře, dík, žes obrnil mé srdce klidem. Vydržím to ticho. Což nikdo neráčí mě vyslechnout? Tak ničemný mám respekt? Čekáte snad, až mi dojde dech? Tak mluvte někdo,

anebo, vážně —

I. PÁN

Prosím, Vaše —

ARBASES

Strašné!

Nenechají mě domluvit. Utnou mi řeč jak žvanilovi. Chci žít v lese a mluvit ke stromům: ty dovolí mi to, co začnu, dořict. Nejbídnější chasník se z duše vypovídat smí,

INVENTÁRNÍ SOUPIS REKVIZIT
SLUŽEBNÍKŮ LORDA ADMIRÁLA,
POŘÍZENÝ
10. BŘEZNA 1598

Ztraceno a pozbyto:

- 1 rezavě hnědá atlasová kazajka, hustě pošíť zlatými dracouny
- 1 modrý dykytový oblek
- 1 benátské kalhoty z atlasu hřebíčkové barvy, pošíť zlatými dracouny
- 1 oblek pro Longsbankse
- 1 španělská kazajka prolamovaná
- 1 španělský pás kazajka Jindřicha V. sametový plášť Jindřicha V. mnišská kutna
- 1 kazajka pro chlapce

INVENTÁŘ KOSTÝMŮ
PRO KLAUNY A POUSTEVNÍKY,
JAKOŽ I RŮZNÉ DALŠÍ, JAK NÁSLEDUJE,
ZE DNE 10. KVĚTNA 1598

- 1 senátorský plášť, 1 kápe a 5 senátorských biretů
- 1 oblek pro Neptuna, dračí kostým pro Daba
- 4 janičárské pláště a 4 obleky pro světloňose
- 3 páry červených přiléhavých nobavic a 3 pláště pro víly z hrubého plátna
- 4 heroldské kabátce a 3 vojenské kabátce a 1 zelený plášť pro Marion
- 6 zelených kabátů pro Robina Hooda a 4 obleky pro venkovany
- 2 páry zelených punčoch a Andersonův oblek, 1 bílý pastýřský plášť
- 2 kabátce z hrubého sukna a 1 černý soukenný kabát a 3 kněžské háby
- 2 bílé pastýřské pláště a 2 dámské oděvy a 1 pár dámských punčoch
- 2 údy Maura a údy Herkula a oblek W. Sommerse
- 2 zdobené obleky, klobouky a plechové nákrčníky a 7 starodávných kazajek

mě ráčila Vaše Výsost udělat výpad moc
zvysoka, a přitom by bylo bývalo lepší
udeřit takhle.

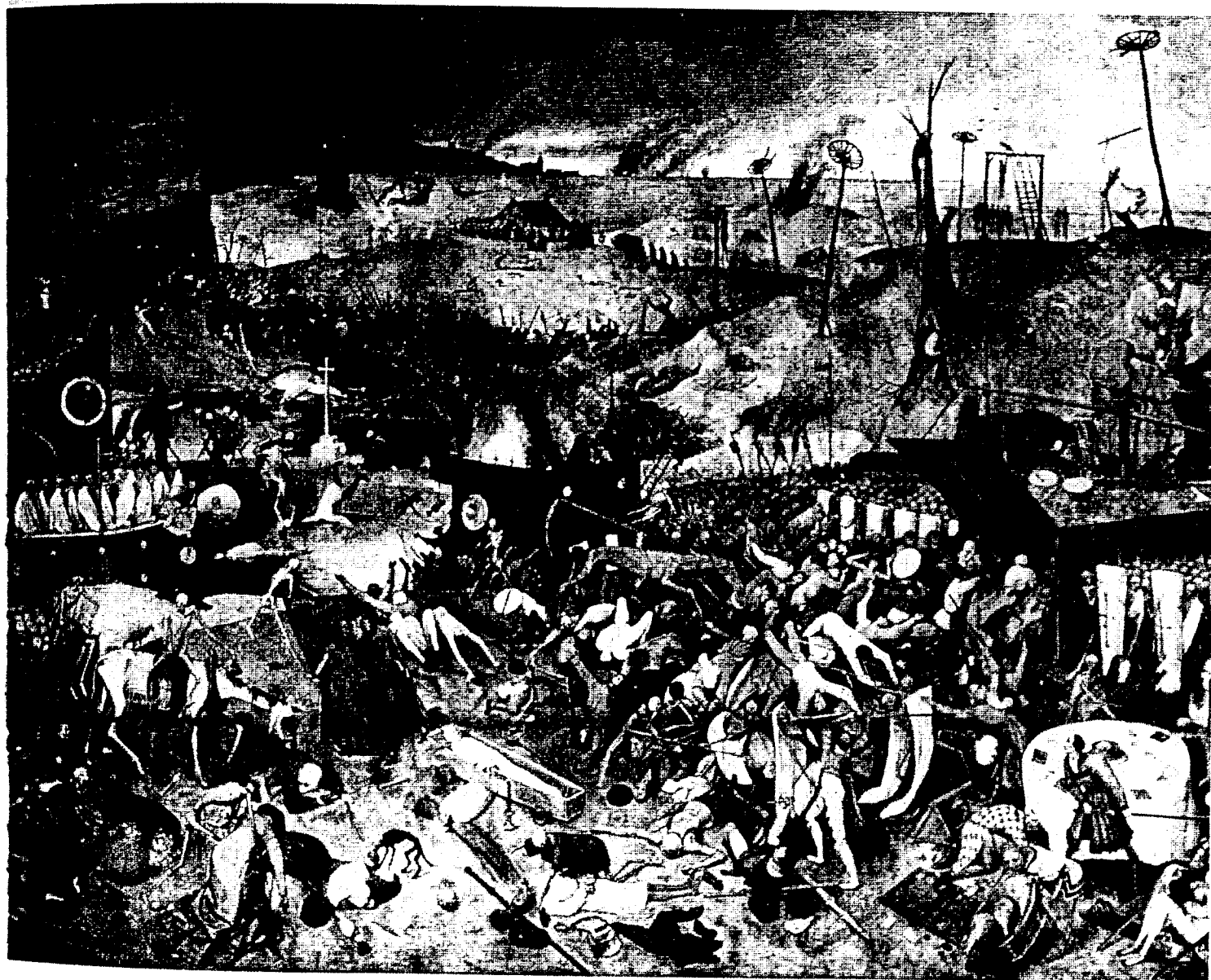
MARDONIUS
Jako krejčík při posvícení.

BESSUS
A pak, Výsosti, račte se upamatovat na
jednu chvíli — na mou čest přál jsem si
tam být s vámi.

MARDONIUS
Na mou čest, to bys je oba svým smradem
z kolbiště vystrnadil.

ARBASES
A o co šlo?

BESSUS
Abych Vaší Výsosti tu šanci přiblížil: vy
jste udeřil takhle a Tigranes předstíral rá-
nu takhle k vaší noze, čemuž vy jste se

13/
Pieter Bruegel st.:
Triumf smrti
(1561—2)

tímhle způsobem ráčil vyhnout, ale kdy-
byste býval vykopl nohou takhle až
k jeho uchu, byl byste ho mohl královsky
praštit do hlavy a hotovo.

TIGRANES

Mluv si co chceš, mně už to nevadí; děším se však té pocty, že bys rád mi dohodil svou sestru. To bych spíš dluh splatil půlkou světa — jen ji mít — než tohle.

ARBASES

Tak já ho prý urážím!

Já, jenž jsem zvítězil, poraženému odplatou poklad nabízím a on ho odmítá, za což já výsměch sklízím. Nechci jí lichotit, řeknu ti ale, vidět ji holky od vás z Arménie, hanbou by zrudly, s brekem prchly
k mámě

naříkat nad svou ošklivostí. Přesto půvabná není, ani překrásná; ta slova o ní pranic neříkají. Výjimečného něco je prý na ní, co ještě nemá jméno. Kdyby byla i šeredná, svým rodem hodna je království světa. Sestřičkou je bratra, jenž vybojoval mír a zjal krále. Jen k němu lne, ať si je kdekoli, a byt by chtěl jí volnost poskytnout, opustit se ho lekne. Zlovolná příroda vryla jí do tváří výzvu, již přijmout hoden jsem jen já, však mě zas jejím bratrem stvořila. — Ty ale myslíš si, že se zase chvástám.

MARDONIUS

(*stranou:*)

To si teda myslím. Kdyby tak šlo oddělit tvou srdnatost od sršatosti, vybylo by na dva a každej by měl toho svého vrchovatě. Čeho víc litovat? Že jsi tak odvážnej, nebo tak horkokrevnej? Poslat jedno z toho k čertu!

TIGRANES

Copak ji nechci, že bych pochyboval o její ceně? Skvostná být a ctnostná, že ani ženská chloupku nenašla by, a k pokušení krásná, že by chtěla i zošklivět pro spásu zatracenců, spíš dvacetkrát bych splatil výkupné, než skončit s ní v manželské posteli.

Co jestli mám už milou, která mi navždycky padla do oka, a já zas jí? Já nejsem přelétavý.

ARBASES

To je všechno?

Ať připoután jsi k jakékoli ženě, ty myslíš, že ta pouta nestrhá žár jejích očí? Než jsi tasil meč, taky sis myslel, že mi budeš stačit. Tigrane, věř mi, jak ve válce já ona zas v míru umí vítězit. Však uvidíš, budeš-li mít dost sil, až její krása udeří. Když ano, pošlu tě domů rád a výkupné stanovím jinak. Jestli pro ni vzplaneš, jsi ovšem volný. Ted' však s námi musíš!

TIGRANES

Naučil jsem se, pane, poslouchat, jak na vězně se sluší. Rád bych jen, než odjedem, svým blízkým řekl sbohem.

ARBASES

Dva jděte s ním a dejte na něj pozor. Mluvit ho nechte, s kým jen bude chtít, a nebraňte jim nijak v rozhovoru. Ať ani neví, co je nesvoboda, dokud mu nedám volnost.
(*Odejdou Tigranes a dva sloužící.*)

Tenhle král

má, Mardonie, moudrost, udatnost a ctností spoustu na jednoho muže.

MARDONIUS

Přesto však jste ho porazil.

ARBASES

Přesto však jsem ho porazil, a kdybys mu pomáhal i ty, takový bijec, stejně bych zvítězil. Proč najednou se každý vejtaha chce se mnou měřit? Nenandal jsem mu to jak náleží?

BESSUS

Však jsem se, Výsosti, zpočátku bál —

MARDONIUS

A ty ses někdy nebál?

ARBASES

Čeho?

BESSUS

— že spálíte všechny své výhody. Podle

12/
Titulní stránka
knižního vydání
Beaumontovy hry
Rytíř hořící paličky
z r. 1613

THE KNIGHT OF the Burning Pestle

————— *Quod si*
Iudicium subtile, videndis artibus illud
Ad libros & ad haec Musarum dona vocares:
Beatum in crasso iurares aere natum.
Horat. in Epist. ad Oct. Aug.

LONDON,
Printed for *Walter Burre*, and are to be sold at the
signe of the Crane in Paules Church-yard.
1613.

TIGRANES

Copak
se v Ibérii takhle jedná s vězni?
Mě Štěstěna postavit na tvé místo,
mluvil bych jinak, Arbasi. Vždyť u nás
v Arménii jsou tohle třesky plesky,
takže se kroť a vydrž to až domů,
kde zřejmě chvástání je v módě.

ARBASES

Buď
mi, Země, svědkem. Musím já se
chvástat?

Nemluví za mě dost můj zajatec,
ten král, a všechny rány, které jsem
uštědřil jeho porobené vlasti?
Chlubit se mám? Kde v jeho království
je země píď, na niž jsem nevročil
s mečem a vítězstvím? Mohl bych sice
celému světu povědět, jak touhle
svou rukou božstvím žehnanou jsem já
obrátil Arménii v plen a trosky,
do hrobů poslal chlapce, výkvět říše,
a panny nechal v touhách uchřadnout —
kdybych se chvástal. Chceš snad říct,
že já,

jenž moc mám okolní svět naučit,
co je to pokora, já se mám snížit
k planému vychloubání?

MARDONIUS

(*stranou:*)

Úžasné!

ARBABES

Sám neskromný je, kdo by mně chtěl
upřít
skromnost a obvinít mě z chvástání;
však po činech, jež pouze Bůh by svedl
uvalit na soka, má voják právo
na trochu chlouby — byť ne vychloubání.

MARDONIUS

(*stranou:*)

Že může odvaha i takhle zpíjet!

ARBASES

Nabízím ti svou sestru, načež ty
se urazíš. Kdybys jí slíbil lásku,
svůj trůn a poklady, nebude k mání,
že se však umíš bít, budeš jí mít.

MARDONIUS
Ne tak hrr, drahý Bessi. A kde to bylo?
Propadlo se to místo do země?

BESSUS
Na poli Bessovy záchrany ztracenců.

MARDONIUS
Na poli Bessovy záchrany ztracenců? Kde to je?

BESSUS
Tam, kde jsem zachránil ztracenou bitvu.
Jmenuje se to tam po mně.

MARDONIUS
A kdo to tak pokřtil?

BESSUS
Vojáci.

MARDONIUS
Já nebýt takovej dobrák, co by z tebe zbylo? Každý s trochou cholerický šťávy v těle by tě poslal pozdravovat červy, že dáváš tomu místu svý jméno. Copak jsem tě tam před celým šikem nezmlátil holí, když jsi chtěl před útokem na nepřítele se svou setninou utýct?

BESSUS
Jistě, ale neutek jsem.

MARDONIUS
Jistě, Bessi. Vymlátil jsem to z tebe.

BESSUS
A kdo vás pak všechny zachránil, když už byla bitva prohraná?

MARDONIUS
Víš stejně dobře jako já, žeš chtěl vzít nohy na ramena, jenomže sis holt ve strachu poplet směr a namířil sis to přímo proti nepříteli. Pak ses ovšem do nich obul! To se ti musí nechat. Když utíkáš, jsi zosobněnej běs, takže jsme, koukám, na tvý podělanosti vydělali. Já bejt král a mít jistotu, že se vždycky takhle spleteš a vezmeš do zajecích rovnou na nepřítele, namouduši udělám z tebe generála.

BESSUS
Ty toho nenecháš, dokud se nenaštvu.

MARDONIUS
Už ani slovo, milý Bessi! Vždycky jsem tě měl za babu a nechával tě bejt, ale jestli to

půjde takhle dál, řeknu si: hele, hrdina! — a zmlátím tě.

BESSUS
No no! — Stejně je ale král odvážnej člověk.

MARDONIUS
To ano, Bessi, je. I když nevím, jak jsi na to zrovna ty přišel. Kdybys měl trochu soudnosti, řek bych ti, že je vychloubačnej i pokornej, prchlivej i trpělivej, bystrej i hloupej, veselej i smutnej, hned takovej a hned zas makovej. Neber mě za kamaráda, že ti to říkám. Kdyby mi záleželo na tom, kdo to slyší, před tebou o tom, Bessi, mluvit nebudu. A vida ho, už jde — s kořistí u nohou.

(Vystoupí Arbases a Tigranes, dva pánové a sloužící.)

ARBASES
Svým smutkem, Tigrane, mi ubíráš z plného vítězství; copak mám tak prachšpatnou pověst, aby musel truchlit ten, koho porazím? Ti, kteří mi dali svou důvěru, to pokládali za velkou čest — i pro ty nejchrabřejší — vůbec si troufnout postavit se mi samotný v souboji; no tak jsi prohrál. A to tě trápí? Volný jsi jak já. Jako můj vězeň budeš svobodnější, než bývals dřív. A jen si nemysli, že ten, kdo mě byl hoden jako soupeř, by teď měl strádat. Vykoupíš se tím, že za ženu si vezmeš moji sestru. Opravdu krutá daň, když princové odevšad ji tak chtějí, že k nám bianko svatební smlouvy posílají. Byl jsem k ní krutý. Měla devět let, když jsem ji opustil a neviděl ji dodnes. Tvé války, Tigrane, mě zdržely a ještě coby kluka naučily ochutnat vítězství. Už jako děcko bývala pěkná — já byl trochu hezčí —, jenomže dnes jde její sláva světem a podle zpráv je prostě zázračná. Udeří tě tak mocně jako já — ne mečem, pouze pohledem.

(Vystoupí Mardonius a Bessus.)

MARDONIUS

Tak co, Bessi, že to náš král zařídil šikovně, takhle ráz naráz skončit válku! Teď ať mi košík jílce dobře sedí, až z něj budu chlemtat víno, a čepel mi poslouží leda jako nůž. Vždyť nás nečeká nic než žranice a pijatyka.

BESSUS

Copak my velitelé, my se pomějeme.

MARDONIUS

Takoví velitelé jako ty možná. Tobě bych armádu nesvěřil, ani kdyby se válčilo proti žízálám, ty Caesare.

BESSUS

Tyhle vtipy mám tak rád.

MARDONIUS

No bodejt! Určitě je máš radši než hádky; to se ti musí nechat; chrabrej jsi ažaž — ale jenom když utíkáš. Zabil bys, počítám, každýho, kdo by se ti postavil do cesty, kdybys to sved.

BESSUS

Stejně, Mardonie, byl to ale udatnej souboj, že jo?

MARDONIUS

Tys něco viděl?

BESSUS

Vždyť jsi stál vedle mě!

MARDONIUS

To jo, ale řek bych, žes při každý ráně zavřel obě oči.

BESSUS

Hele, možná jsou i lepší vojáci než já, a přece neviděli dva krále bojovat ve šraňkách!

MARDONIUS

Moje řeč, Bessi, moje řeč. Jsou jich tisíce. A o těch horších se samozřejmě nedá vůbec mluvit!

BESSUS

Náhodou byla to od krále pěkná prácička.

MARDONIUS

Byla. Škoda jen, že tím skončil válku. A vůbec, těší mě, že si o tak nebezpečných věcech troufáš mluvit.

BESSUS

Zajmout krále v srdci jeho vlastní země — a v souboji muže proti muži!

MARDONIUS

Úplně se ti z toho vaří krev. Takhle rozvášněnýho tě může zchladit leda pořadnej vejprask.

BESSUS

Viš, co ti řeknu?

MARDONIUS

Hm?

BESSUS

Já bych se toho s chutí odvážil.

MARDONIUS

To ne, odvážit se neodvažuj, drahý Bessi.

BESSUS

Ať mě šlak trefí, jestli to nebyl skvělejší kousek, než za jakej jsem sklídl slávu já.

MARDONIUS

Cože jsi sklídl? Slámu?

BESSUS

Slávu. Samozřejmě.

MARDONIUS

No to mě tuze těší. Cos přišel k vojsku, jsem pořád s tebou, ale něco takovýho slyším poprvé. Prosím tě, kdo tě oslavuje?

BESSUS

Křesťanský svět.

MARDONIUS

Barbaři! Vždyť si to nezasloužíš, pokud vím.

BESSUS

Vykonal jsem přece dobrou službu.

MARDONIUS

O tvých lokajských schopnostech nic nevím, ani o tom, jak ti slouží zažívání, ale jinak, milý Bessi, kde nic tu nic, žádná služba.

BESSUS

Však jsi mě sám viděl tu službu vykonat.

DRAMATIS PERSONAE

ARBASES, král Ibérie
TIGRANES, král Arménie
GOBRIUS, lord protektor Ibérie
BAKURIUS, iberský lord
MARDONIUS kapitáni iberské armády
BESSUS
LIGONES, arménský státník a otec Spakonie
FILIP, sluha měštky
DVA ZBROJNOŠI
BESSŮV SLUHA
ARANA, iberská královna-matka
PANTHEA, její dcera
SPAKONIE, arménská dáma, dcera Ligonova
DVĚ MĚŠTKY
PÁNOVÉ, DRUŽINA, SLOUŽÍCÍ,
POSLOVÉ, LID MĚSTA A DVORNÍ DÁMY